

DE ACELAȘ AUTOR

SULTÂNICA.

HAGI-TUDOSE.

PARAZIȚII.

INTRE VIS ȘI VIAȚĂ.

TRUBADURUL, sub presă.

LINIȘTE, sub presă.

DELAVRANCEA

APUS DE SOARE

DRAMĂ ÎN IV ACTE

BUCUREȘTI

EDITURA LIBRĂRIEI SOCEC & Co., SOCIETATE ANONIMĂ

1909

BUCUREȘTI

10713

Δ 10713

Biblioteca Centrală Universitară

București

Cota 10713 Dublet

Inventar 345195

B.C.U. București

C345195

ȘTEFAN-CEL-MARE	D-1	<i>C. Nottara</i>
BOGDAN	„	<i>I. Manolescu</i>
LOGOFĂTUL TĂUT	„	<i>G. Nebunelli</i>
POSTELNICUL TOADER	„	<i>C. Nedelcovici</i>
VORNICUL JURJ	„	<i>A. Barbelian</i>
HATMANUL ARBORE	„	<i>Z. Bârsan</i>
PÂRCĂLABUL DRAGOȘ	„	<i>C. Teodorescu</i>
PÂRCĂLABUL ALEXA	„	<i>G. Economu</i>
PÂRCĂLABUL GRUMAZĂ	„	<i>V. Romano</i>
PÂRCĂLABUL SANDRU	„	<i>A. Atanasescu</i>
PÂRCĂLABUL COSTEA	„	<i>P. Iancovescu</i>
PÂRCĂLABUL NEGRILĂ	„	<i>C. Dușulescu</i>
BĂTRÂNUL ȘTEFUL, fost pârcălab	„	<i>V. Malcoci</i>
BĂTRÂNUL HRĂMAN, fost pârcălab	„	<i>A. Mihălescu</i>
PAHARNICUL ULEA	„	<i>G. Achille</i>
CLUCERUL HRINCOVICI	„	<i>C. Toneanu</i>
VAMEȘUL CHIRACOLA	„	<i>A. Dumitrescu</i>
CLUCERUL MOGHILĂ	„	<i>I. Petrescu</i>
STOLNICUL DRĂGAN	„	<i>G. Constantinescu</i>
JITNICERUL STAVĂR	„	<i>G. Steriu</i>
PETRU RAREȘ	„	<i>G. Mihălescu</i>
DOFTORUL IERONIMO DA CESENA	„	<i>C. Belcot</i>
DOFTORUL ȘMIL	„	<i>P. Liciu</i>
DOFTORUL KLINGENSPORN	„	<i>N. Grigorescu</i>

ȚUGULEA MOGHILĂ	D-na	<i>M. Giurgea</i>
UN PIETRAR	D-l	<i>G. Economu</i>
UN CURTEAN	"	<i>G. Brezeanu</i>
DOAMNA MARIA	D-na	<i>C. Demetriad</i>
IRINA, fata pârc. Dajbog † 1476	D-ra	<i>E. Ciucurescu</i>
REVECA, fata comisului Huru † 1476	D-na	<i>A. Mărculescu</i>
BĂLAȘA, fata pârc. Oană † 1484	D-ra	<i>L. Rosand</i>
ILINCA, fata pârc. Gherman † 1484	"	<i>M. Filotti</i>
DOMNICA, fata hatmanului Arbore	"	<i>C. Ciucurescu</i>
ANCUȚA, fata pârcălabului Toader	"	<i>O. Bârsan</i>
OLEANA, fata vornicului Duma	"	<i>O. Culitza</i>
FIRA, fata pârcălabului Dragoș	"	<i>E. Mihăilescu</i>
LIXANDRA, fata pârcălabului Alexa	"	<i>Tina Barbu</i>
JOIȚA, fata pârcălabului Ivanco	"	<i>I. Leonescu</i>
NEAGA, fata pârcălabului Sandru	"	<i>E. Zimniceanu</i>
ILEANA, fata pârcălabului Ivașcu	D-na	<i>V. Gioroceanu</i>
HERA, fata pârcălabului Grumază	D-ra	<i>I. Bârbulescu</i>
STĂNIȘOARA, fata pârcăl. Ieremia	"	<i>M. Luca</i>
OANA	{	D-ra <i>M. Voiculescu</i>
	{	D-na <i>Bârsan</i>
DOCHIA	"	<i>A. Liniver</i>

CĂPITANI, COPII DE CASĂ, APROZI, HOTNAGI,
HINSARI, etc.

APUS DE SOARE

1503-1504

APUS DE SOARE

ACTUL I

În stânga o aripă a castelului din Suceava, cu ferestre cu grătii de fer, sfârșindu-se cu o terasă pusă pe tălpi de peatră. O ușă dă pe terasă. Mai departe se vede turnul castelului. În dreapta o poartă. Ceva mai în fund un puț cu două roate și cu un colac de peatră. O albie cu apă de nălbît. Lîngă puț o salcie pletoasă. Ograda domnească, cu arbori și copaci bătrâni, înconjurată cu ziduri vechi. Jețuri, scobite în peatră, la umbra copacilor. În fund, o parte din orașul Suceava și valea râului Suceava șerpuint din spre munte. E o zi de toamnă. Vîntul sufliă. Frunzele cad.

SCENA I

IRINA, REVECA, BĂLAȘA, ILINCA, ILEANA,
DOMNICA, ANCUȚA, OLEANA, FIRA, LISANDRA,
JOIȚA, HERA, NEAGA, STĂNIȘOARA, OANA,
DOCHIA și ȚUGULEA MOGHILĂ.

La ridicarea cortinii toate lucrează

IRINA

Cum, cum ?

FIRA

Ei, așa... Zic, se duse, se duse, până dete
d'un balaur...

JOIȚA

Mai încet, Hera. Dai peste țeavă... De un ce, Zamfiro? ... Și tu Lisandra, bate mai domol... Na! iar ai încureat firele...

LISANDRA

De un balaur... Stați.. A sărit tindechia..

ILEANA

Cu gândul la Orheiu. D'a mai sări odată, să știi că rămîi, ca mine, fată bătrână.

REVECA

Ba ca mine...

IRINA

Ba ca mine...

BĂLAȘA

Ca voi... ca noi...

ILINCA

Dumnezeu să ție pe pârcălabul Alexa din Orheiu.

NEAGA

Lasă focului basmul. La noapte. Vântul

se umflă. Frunzele cad. Va fi numa bine: noapte, vijelie, basm și eu să mă ghiemuese lângă dada Irina. (S'aud: toaca și clopotile.)

REVECA

Mamă Dochio, e vremea la toacă. Adu bostanul fiert și fagurii de miere, și ulciorul cu apă rece.

DOCHIA

S'aducă mama, bunica maichii.

IRINA, către Țugulea.

Și tu? Ce stai ca un țap logodit?... Ești mândru... Ai sabie... Și ce-ai să faci cu ea?

ȚUGULEA, face cu mâna ca și cum ar tăia.

Să...

IRINA

Măăăă...

ȚUGULEA

Hî-hî...

IRINA

Când...?

ȚUGULEA

Eacă ș'acuma...

IRINA

O! bătu-te-ar potca! (îl mângâie) S'ajuți mami Dochii. Dar, vezi, ține-ți firea, nu-ți pune mintea cu bostanul. (Fetele rîd)

ȚUGULEA

Apoi... dă... maică, maică! (Ese)

SCENA II

CELE DE SUS, afară de ȚUGULEA și DOCHIA

LISANDRA

Am țesut bine, dadă Reveca ?

REVECA

Nu bate într'o parte. Apucă spata drept de mijloc.

ANCUȚA

Dar eu ?

REVECA

Mai bine... Nu strînge cârligele... Așa... mânele'n voie... ca și cum te-ai juca.

DOMNICA

Verdele ăsta or ăsta, dadă Reveca ?

REVECA

Privește firea . . . Acì, școala și învățătura. Primăvara toate sunt proaspete dar nu depline, vara toate coapte și vii, toamna toate pălesc, prind un fel de rugină, se învechiesc . . și nimic murdar . . . Da, bine . . .

STĂNIȘOARA

Uf! Doamne, Doamne!

REVECA

Ce moțato ? Ți s'a urît ? Binișor. Ghergheful e de răbdare.

JOIȚA

Eacă și barba părintelui Ivașcu din Hotin . . .

IRINA

Ba părul tău de oaie creață.

HERA

Am isprăvit. Nu mai am țevi.

BĂLAȘA

Da, dar pe din afară cine-a dat ?

HERA

Numai la două. Le desfac și le fac.

OLEANA

E bine, Reveca ?

REVECA

A! o minune! Ai zice că de când te-ai născut ții furca 'n brâu. Da... da... Inul curge din caer pe fus ca un fir de păr. Nici-o gălcă. Deștele tale mulg caerul, și caerul se topește, și fusul zbârnăie și plutește parc'ar avea aripi. O! ciută zglobie, tu, ai să ții casa c'un fus... Dar tu, Oană, ce ispravă mi-ai făcut ?

OANA

Mai am puținel și le nălbesc. Prea multe. Și nu mă plâng că sunt prea multe, dar pentru că sunt multe mă pui pe gânduri...

REVECA

Mă băete — că porți părul bălan ca plăeșii — ce spui ? Ce gânduri ?

OANA

Nu vedeți ce de fășii? Și încă trei cămăși de in, d'ale Doamnei, să le rup pentru slăvitul Domn ăl mare...

ILINCA

Fa, Oană, ție ți-e lene.

OANA

Ba...

BĂLAȘA

Fa, Oană, ție ți-e foame.

OANA

Ba...

BĂLAȘA

Fa, Oană, pe tine te ține degeaba la curte.

OANA

Dă...

IRINA

Fa, Onișor, cin ți-a dat ție betele astea de argint?

OANA

Slăvitul.

REVECA

Dați pace fetii... Ce e Oană cu gândurile tale?

OANA

Ce să fie?... Prea multe fășii... Prea multe...

REVECA

Nu'i trebuie...? De ce te plângi?

OANA

Da... îi trebuie... Dar, de ce așa de multe?... Și buna Doamnă, când mi le-a dat, mi-a zis: „până diseară să le faci... Și mai lungi, Oană, mai lungi“. Și-a oftat. Și plecând, am văzut-o făcându'și cruce.

TOATE

Făcându'și cruce?

OANA

Da... Mie îmi miroase a război...

TOATE

A!...

ILINCA

Război... că de mult nu fusese.. Aproape de doi ani... Și se'implinesc douăzeci de ani de când pârcălabii Gherman — bietul tata — și Oană, tovarășul lui, picară dîn turnul Cetății Albe... Și-a zis Oană lui Gherman: „scapă-tu“!... Și-a răspuns Gherman lui Oană: „ba, tu!“... Și s'au grijit amândoi, și și-au ertat păcatele unul altuia... Și-a zis Oană lui Gherman: „Ție-l Dumnezeu pe Ștefan!“... Și-a zis Gherman lui Oană: „Amin!“... Ș'au perit ei cu toți ai lor...

IRINA

Sunt douăzeci și șapte de ani încheiați, de când pieri floarea Moldovei la Războeni. Trosnia cetatea ridicată 'n pripă de slăvitul nostru Voevod... Flacările se 'nălțau până la cer... Și el țipa: „nu vă lăsați!“... Și pârcălabul Dajhog, bietul tata, i-a zis: „nu ne-om lăsa, dar du-te“... Și comisul Huru și postelnicul Hrîncu îl târîră afară din luptă, rupându-i vesmintele de pe el, și i-au zis: „du-te,

că Moldova nu pierde de perim noi“ ... Și s'au stins și Hrinciu și Huru și Dajbog, cu toți boeri mari și mici, bătrâni și tineri, până la unul, că Mohamed văzându-i a șoptit lăcrămând: „oh! țara aceasta, nu va fi a mea!“ ... Și sfântul s'a dus, ș'a adunat plăeșii, și-a adormecat pe Mohamed lovindu-l de din-napoi și din lături pân'la trecut Dunărea... Și-a pus peatra săpat unde a stat bătălia, mărturisind lumii: „Aici, eu am fost frânt, să cunoască și să știe toată suflarea din țară, că a fost cu voința lui Dumnezeu ca să mă pedepsească pentru păcatele mele, și lăudat să fie numele lui în veacul vecilor“.

TOATE

Amin! -

REVECA

În patruzeci și șase de ani treizeci și trei de bătălii, două fără izbândă și treizeci și nna de biruinți! El să trăească și Moldovei i-e bine!

ILEANA

Va trăi cât Matusalem, știi eu...

DOMNICA

Și eu...

LISANDRA

Și eu...

JOIȚA

Și eu...

HERA

E înzăoat.

NEAGA

Când s'a născut l'a scăldat în sânge de șerpoaică.

IRINA

Și de Vultur... Să se strecoare și să se înalțe...

SCENA III

DOCHIA aduce, p'un cârpător, bostanul spart în bucăți. Es aburi. ȚUGULEA, pe două tave de argint, faguri de miere, pere și struguri. OANA se duce cu un vraf de fășii la puț și le-ășează în albie.

ȚUGULEA

Loc, loc... struguri mascați... parcă ar fi lacrimi... și faguri cu miros de sulcină... și pere ca...

REVECA

Cum ?

TUGULEA

Eacă o vorbă .

REVECA

De unde știi...? Șterge-te la nas... Uf!
și ai și sabie... Multe urzici ai tăeat...

ȚUGULEA

Sunt moldovean... Țugulea al lui Mo-
ghilă... Să nu rîzi de mine... Măria sa
Doamna m'a pus să 'nvăț slujbă domnească...
Pân'la sabie...

REVECA

Săt!... Vine...

SCENA IV

ȘTEFAN vine dela dreapta din ogradă. Mustățile
și părul aproape albe. C'o mână ține pe Doamna
MARIA, cu alta o sabie dreaptă cu mânerul cruce. La
câți-va pași câți-va curteni și aprozi în haine împodobite.

ȘTEFAN

Ce e tăcerea aceasta, fetelor? Par'că sun-
teți pui de găină când trece uleul... Par'că

sunteți un stol de vrăbii încremenite în stuhăraia din eazuri când aude chiotul... Par'că sunteți niște flori de luncă când n'adie vântul... Smerite? Mie nu'mi plac oamenii smeriți... Veniți să vă blagoslovesc. (Fetele se apropie sfioase) Imprejurul meu... așa... așa... ca erburile crude de pe bătrânul turn al Sucevei... Da... da... sărută mai bine, nu te sfii Ilinco... mai bine fata pârcaľabului Dajbog... Da... da... pe rînd... Ileană, erai mică când perî Hrincu... Și tu Oleană? Ai să vezi pe tat'tău Duma. (Toate sărută mîna Domnului. Țugulea nu se mișcă, încremenit.) Dar tu? Tu ești stană de peatră? Ai sabie? A? Bine. Din moșoroi, Moghilă. (Vede pe Oana înlemnită cu fășiile în mîini.) Dar tu? Băbătie! Ce speli? Știi tu pentru cine nălbești?

OANA

Da...

ȘTEFAN

Pentru cine?

OANA

Pentru prea slăvitul nostru stăpân...

ȘTEFAN

Pentru prea slăvitul nostru stăpân... Pentru osul lui! De câteori îmi înfăș pulpa dreaptă zic Doamnei: „Oana, piciorul meu. Piciorul meu vrednic ca Oana“. (Scapă sabia întradins) Oană... (Oana ridică sabia i-o dă și dă să'i sărute mâna dar n'o ajunge). Să mă cobor la tine or să te 'nalți la mine? Privește drept în dreptul ochilor mei. A! tu plângi, Oană? Și de ce? Aide... vino în coace... bătrâna mea prietenă. Pe creștetul tău să cază sărutatul Voevodului ca ploaea peste holdele verzi. (O sărută în creștet). Destul ați lucrat. (Face semn să se ducă. Fetele să duc binișor și în ordine). Apune soarele pe după trîmbele fumurii. Să lucrăm și noi. (Se uită lung dupe ele, mai ales dupe Oana).

DOAMNA MARIA

Seamăna cu măria ta, ca două picături de apă...

ȘTEFAN

Una care pică acum și alta care a picat odinioară... abur... risipit... Pe una o văz... pe cealaltă...

SCENA V

ȘTEFAN și MARIA

DOAMNA MARIA

Stăpânul meu, toamna a sosit, soarele apune trist și în urma lui o baltă de sânge. Vremea o să se strice... Plouii subțiri cari pătrund... frig... viscol... Rămâi, sfântul meu stăpân...

ȘTEFAN, trăgându-se pe un jeț.

Te rogi ca un copil... întâiași dată...

DOAMNA MARIA

Întâiași dată... (Ii iea mâinele amândouă) Ah! Moldovo, căci nu ți-e milă...

ȘTEFAN

Milă?

DOAMNA MARIA

De mine...

ȘTEFAN

De tine și de Moldova. De una fără alta, nu... nu 'mi stă 'n putință. Domnul care dăsparte ce e al lui de ce e al țării...

DOAMNA MARIA

Dar nu vezi măria ta...

ȘTEFAN

Că sunt bătrân...

DOAMNA MARIA

Nu...

ȘTEFAN

Că sunt bolnav...

DOAMNA MARIA

Nu... nu... adică...

ȘTEFAN

Adică, da...

DOAMNA MARIA

Abia te văzui mai bine...

ȘTEFAN

Maria, Mario, ce bolnav? Ce picior? Uită-te la mine... Așa privește un om bolnav? Și nu merg bine? (Face câți-va pași apăsând ceva mai adânc pe piciorul drept.) Eri, nu'mi zâmbiși când încălecai pe Voitîș?

DOAMNA MARIA

Da... Părei un arhanghel!

ȘTEFAN

Ei...

DOAMNA MARIA

Rămâi, stăpâne! Ingrijești de Moldova, îngrijind de sănătatea ta...

ȘTEFAN

Pocuția...

DOAMNA MARIA

Iarnă... viscole...

ȘTEFAN

Ah! Pocuția!

DOAMNA MARIA

Să înceapă primăvara...

ȘTEFAN

Iarnă e aici (Arată părul) și niciodată primăvara nu va mai sosi. Iarna călăreți Mol-

doveni străbat codri, s'amestecă cu viforul și cad asupra cetăților și turnurile lor să năruie. Viforul are ochi! Și pe când ai noștri deschid părții prin nămeți, Leșii să cocoloșesc la Halici, la Lew, care pe unde apucă.

DOAMNA MARIA

Măria ta!

ȘTEFAN

A... Domnule nu sunt femei... Femei sunt destule...

DOAMNA MARIA

Nu, măria ta... (Suride).

ȘTEFAN

Așa da, Mario! Râsul tău... Erăi de paispre-zece ani când mi-ai răs întâi... Ah! Munteanco! nu'mi strica socotelile... Mai târziu oi fi or n'oi mai fi...

DOAMNA MARIA

O! ce zici...

ȘTEFAN

De douăzeci de ani turcii stăpânesc Chilia

și Cetatea Albă, că leșii n'au ținut învoeala. Atins la miază-zi poporul ăsta trebuie să se ridice la miază-noapte. Sunt vr'o șase ani... Ioan Albert... iagelonul... craiul Poloniei... ca un hoțoman năvălește în Moldova. Il izbesc la Cosmin, în Dumbrava Roșie, și 'l due învins, bolnav, umilit, până aproape de Lew. Doborâi trufia Iagelonului. A îngenuchiat la Colomeia Ștefan în fața Poloniei, îngenunchiă Polonia în fața lui Ștefan!... Pui stăpânire pe Pocuția. Primesc judecata craiului Ungariei, a lui Vladislav, a frăține-său. Să aleagă el hotarele și să ne facă lege. Și la ziua pusă împuterniciții lui nu vin. Și tocmai acum îmi dă de veste Ion Grumază, pârălabul din Cernăuți, că leșii să arată pe supt poalele Haliciului. Apoi, nu Mario, nu se poate, trebuie să stăpânim Pocuția, că această bucată de pământ e mai mult moldovenească ca leșească, ș'o ținem zălog pe bani buni din punga strămoșilor, ș'o avem cu armele noastre, și Ștefan n'a murit încă...

UN CURTEAN

Măria ta, pârălabii.

STEFAN, ace semn să vie.

Mario... lasă... lasă... (Doamna Maria ese pe ușa din stânga).

SCENA VI

ȘTEFAN, hatmanul ARBORE, pârcălabul NEGRILĂ, pârcălabul DRAGOȘ, pârcălabul ALEXA, pârcălabul COSTEA, pârcălabul SANDRU, fostul pârcălab bătrânul HRĂMAN, vornicul JURJ.

Toți intră pe poarta din dreapta.

ȘTEFAN

Bine ați venit, boeri d-voastră.

TOȚI

Să trăești, măria ta!

ȘTEFAN

Cu toții. (Dă mâna pârcălabilor și ei i-o sărută)
A! și moș Hărăman! Gata! Veniși! E nuntă!
Pe frunte semn... la ceafă semn... umărul
drept mai jos... mâna stângă ca un arc...
deștele sdrobite... abia te mai ții... Ce mai
vrei bătrâne? N'ai văzut destule?

HRĂMAN

Nu mi-e dat să vreau sau să nu vreau.
Voința măriei tale, voința țării. De vrea pace,

pace, de vrea război, război. De n'aș fi venit n'aș fi vrut ce vrea Măria ta... Ș'apoi asta nu pot...

ȘTEFAN

E, cum stau hotarele, pârcălabi, că după cum închideți ochii așa doarme și țara.

PÂRCĂLABUL NEGRILĂ

Eu lasai pe...

ȘTEFAN

Toader.

PÂRCĂLABUL NEGRILĂ

Da, la Hotin. Bine. Litvani și ruși sunt cu minte de când i-ai cumițit măria ta.

PÂRCĂLABUL ALEXĂ

Din turnul dela Orhei nici-un semn de ropot. Senin cât bate ochiul. Ai liniștit pus-tietățile d'alungul Nistrului. Ș'apoi am lăsat pe...

ȘTEFAN

Pe pârcălabul Ivanco.

PÂRCĂLABUL ALEXA

De trei ori a cetit cartă mării tale, tot i să părea că'l chiemi pe el.

PÂRCĂLABUL COSTEA

In Sorocea ne 'ntărim mereu și bună pace.

PÂRCĂLABUL ȘANDRU

Romășcanii ce ară și seamănă toamna, seceră și treeră vara. Se 'nbogățesc dar nu se dau lenii. Din Crăciuna vești bune. Nimic d'alungul Milcovului. Așa îmi serie starostea Buhor.

VORNICUL JURJ

In țara de jos, tihnă. Negoțul se petrece fără cârcotă. In Chilia și Cetatea Albă — că de prin partea locului viu — numai doi subași cu roatele de turci, cât să păzească cetățile.

PÂRCĂLABUL DRAGOȘ

Ungurii mai mult ar ascultă de cuvântul mării tale ca de cuvântul craiului lor. Și pârcălabii din Cicei și Cetatea de Baltă ca la ei acasă în mijlocul ungurimii.

ȘTEFAN

Da, pace de jur-împrejurul țării ca și în-lăuntrul ei. Da... (Trage sabia pe jumătate) să mișcă și stă cumpănă la odihna țarei... Dar i-a venit iar rândul... Gata, Luca?

HATMANUL ARBORE

Gata...

UN CURTEAN

Măria sa Bogdan.

SCENA VII

CEI DE SUS. BOGDAN, bătrânul logofăt TĂUT, bătrânul postelnic ȘTEFUL, pârcălabul GRUMAZĂ, elucerul HRINCOVICI, vameșul CHIRACOLA, postelnicul TOADER, paharnicul ULEA, stolnicul DRĂGAN, jîtnicerul STAVĂR, elucerul MOGHILA, PETRU RAREȘ, mai mulți căpitani, hânasari, etc.

TOȚI

Să trăești, măria ta.

ȘTEFAN

Cu toții, boeri d-voastră. (Să repede spre Bogdan, schioapătă și să oprește). Ah! am să te îndrept eu! (Imbrățișează pe Bogdan). Măria sa

Vodă Bogdan! De pe drumuri... Insemnat în
bătălii înainte d'a domnii singur... Firește că
singur... Așa se cuvine unui fecior de domn
moldovean... Ești mai răsărit ca mine...

BOGDAN

Cin' să te-ajungă pe Măria Ta!

ȘTEFAN

Tu!... Și să mă 'ntreci... Tu, sfios ca o
fecioară, nu ești sfios când dai drumul calului
și sabia vâjje și luminează ca fulgerul...
Da, da... Ce e Grumază pe la Cernăuți și
dincolò?

PÂRCĂLABUL GRUMAZĂ

Bine-ar fi... Ce zici clucere Hrincoșici?

ȘTEFAN

Ei...

CLUCERUL HRINCOȘICI

Pocuția așa ș'asa...

ȘTEFAN

Pocuția numai așa să fie!

CLUCERUL HRINCOVICI

Că leșii se trag la judecată la căpitănia Haliciului, rusneicii și moldovenii se supun legilor țării noastre.

ȘTEFAN

Dar vămile ?

VAMEȘUL CHIRACOLA

Unii plătesc, alții zic c'au plătit Cardinalului . . .

CLUCERUL MOGHILĂ

Alea 's vămile văzduhului . . .

ȘTEFAN

Cardinal, iagelon, bolnav, trufaș, leah . . .
Ce nu e din câte n'ar trebui să fie? Și nimic din câte ar trebui să fie . . . Și tu Tăut? Și tu Ștэфule? O! prietenii mei, cu bărbile până în pământ, nămeți neînvinși de oameni, albiți de griji și de vremuri . . .

LOGOFĂTUL TĂUT

Cu tinerețea, măria ta . . .

POSTELNICUL ȘTEFUL

Așa, bat-o pustia . . .

PÂRCĂLABUL HRĂMAN

Vărul Tăut zise o vorbă . . . Că dela Dumnezeu este . . .

ȘTEFAN

Postelnice Toader, ce știri de pe unde-ai umblat? Ai adus?.. Ai vorbit cu Dogele? Te-a blagoslovit sfântul dela Roma?

POSTELNICUL TOADER

Adus, măria ta. Om iscusit și cu știință. Venezia ca și cum ai visa. Noul Doge să logodea cu marea.

CLUCERUL MOGHILĂ

Frumoasă mireasă!

ȘTEFAN

Arunca inelul în valuri . . .

CLUCERUL MOGHILĂ

Bună de strâns în brațe!

POSTELNICUL TOADER

Și numele tău cinstit și lăudat . . .

ȘTEFAN

Știu . . . dar bani . . ?

POSTELNICUL TOADER

De . . .

CLUCERUL MOGHILĂ

Ce e cu banii ceia? . . . Cam de mult îi așteptăm . . .

ȘTEFAN

Negustori, Moghilă . . . Nu mi-au dat ei nici la Baia, nici la podul înalt, nici la Războeni, dovedind lumii că nu sunt omul lui Matiaș, acum la . . . (Se privește) Negustorii au dreptate! . . . Ei, la Roma?

POSTELNICUL TOADER

La Roma . . .

ȘTEFAN

Blagosloveniile urmașului lui Sîn-Petru mie, sabia lui Christos . . . Doamne eartă-mă . . .
Și cum îl chiamă pe doftor?

POSTELNICUL TOADER

Jeronimo da Cesena.

CLUCERUL MOGHILĂ

După nume trebuie să aibă o barbă cât toate zilele . . .

POSTELNICUL TOADER

Ras și cu plete lungi.

ȘTEFAN

Acum la ale noastre. Boeri, știți că Alexandru al Poloniei ear a cerut zi, zi peste zi, lege peste lege, că n'ar fi fost față. Ear să ne judece frăține-său Vladislav. La 2 Noembrie. Degeaba s'a pus. Iacob de Buczacz, omul Cardinalului, n'are să vie, ca și omul lui Ion Albert. Noi s'așteptăm în Cernăuți cu 5000 de oaste aleasă. Toți călări. Sosește, bine, — nu? o plimbare'n toată Pocuția ș'o raită până la Haliciu, și poate și mai sus. Ș'apoi se va ști, cine e pârcălab acolo și cine nu e, cui se cuvine adunarea vânilor și cui nu.

TOȚI, afară de pah. Ulea, de stol. Drăgan și de jit. Stavăr.

Da, măria ta.

ȘTEFAN

Nu, măria ta...? (Apucă pe paharnicul Ulea de guler)

PAHARNICUL ULEA

Am socotit...

ȘTEFAN

Ce-ai socotit?

PAHARNICUL ULEA

Că... cu sănătatea măriei voastre...

ȘTEFAN

Ce?... Boeri, cine e mai bolnav din noi amândoi?

CLUCERUL MOGHILĂ

Acî (arată piciorul) o leacă măria ta... Acî (arată la cap) să se 'ngrijească vărul Ulea...

ȘTEFAN

Ei, nu uiți că am tăeat pe din două moșiile Gădinții, Storpul și Madravilele, după dreptate, jumătate ție și jumătate răzășilor. Și te-am făcut paharnic, și ți-am dat viața mea pe mâna ta. Tus-trei țineai ochi în pă-

mânt, știind că, mie, nu'mi plac oamenii cari se uită în jos. Frunțile sus... Așa, că sus e luna, stelele, soarele și cerul... de sus ne vine harul... de sus, cearta... și sus e mântuirea și ertarea păcatelor noastre... (S'aud cântări nedăslușite din depărtări. A început să se coboare întunecimea) Ai aprins focurile, Arbore?

HATMANUL ARBORE

De trei nopți ard.

STEFAN

Ia?... Rareș, repezi... (Rareș să duce'n fuga. Se urcă pe zid).

RAREȘ, de pe zid.

Abia să văd... Vin... Din Scheia... din Lisaura.. din Ciritei... de pretutindeni...

STEFAN

Oh! săraci!... Săracii mei și ai voștri... Săraci și voi și eu... Ce bogată e Moldova! (Stefan și boerii să reped spre zidul care înconjoară ograda, afară de pahar. Ulea, stol. Drăgan și jit. Stavăr).

PAHARNICUL ULEA, încet.

Ați văzut?

STOLNICUL DRĂGAN

Văzut.

PAHARNICUL ULEA

Nu mai e Ștefan!

JITNICERUL STAVĂR

Dar cine e?

PAHARNICUL ULEA

Umbra marelui Ștefan. (Tus-trei se duc și s'amestecă pîntre ceilalți).

PÂRCĂLABUL GRUMAZĂ, de pe zid.

Ca niște nori albi ce să târâe pe pământ...

STEFAN

Da...

HATMANUL ARBORE

Ca niște turme de berbeci...

STEFAN

Da... da...

HRĂMAN

Par'c'auz ceva... dar nu'i văz...

STEFUL

Par'că văz ceva... dar nu'i auz...

LOGOFĂTUL TĂUT

Nu'i aud și nu'i văz... dar îi simț...

STEFAN

I-auz și'i văz, îi văz și'i auz... O! cum se varsă apele în Siret, așa vin șuvoaele în Suceava la chiemarea Voevodului lor!... Auziți?... „Supt poale de codru verde...”

HRĂMAN

Incep să'i și văz...

STEFUL

Incep să'i și auz...

STEFAN, trage sabia și face semn în depărtare.

O! mai sunteți?... Să nu mai sece izvorul vostru!...

ACTUL II

Același tablou ca în actul întâi, cu deosebire că e vară și arborii încărcăți cu fructe, unele coapte, altele pârghuite, altele verzi. S'aud păsările cântând.

SCENA I

DOAMNA MARIA, IRINA, REVECA, ILEANA,
BĂLAȘA, HERA, OLEANA, OANA, ȚUGULEA
MOGHILĂ, DOCHIA.

DOAMNA MARIA

O, fetele mele iubite, mai lăsați lucrul...
De-o lună Ștefan nu dă semn de viață...
Ce-a putut să i se întâmple?... Dar ce n'a
putut?... Bolnav... Abia să seculă din pat,
și porni cu eara'n cap... Doamne!

IRINA

Frumoasa mea Doamnă...

DOAMNA MARIA

Până acum o lună primeam vești peste vești... Bine... sănătos... sdravăn... așează țara... întocmește Pocuția... va sosi... biruitor ca totdeauna... Îmi creștea inima... Și de (Innumărară pe dește)... da... de treizeci de zile, nimic...

IRINA

Frumoasa mea Doamnă...

DOAMNA MARIA

S'a dus frumusețea. Uită-te la părul meu. S'a lățit suvița albă cu două dește de când nici-o veste... Auziți cum cântă de te slăvesc... Sunt aceleași... Cântați păsări ale cerului, nepăsătoare la durerile noastre. A căzut omătul, a suflat vântul de primăvară, au încolțit mugurii, a dat frunza, au spuzit florile, a legat iarăși rodul... Și toate numai pentru voi. Partea noastră? Răbdări și lacrimi. De ce omul n'a fi putând a fire ca ștejarul? Iarna să-l scuture, vara să'i pue la loc mândrețea și bărbăția!

REVECA

Ce nu se schimbă, stăpâna mea a bună !
Frunzele cresc și nu sunt aceleași. Stejarul are
și el o margine. Grâul e tot grâu, dar nu
mai e același. Doar glasurile rămân la păsări;
ele se duc, altele vin... Și noi trăim cu pă-
rerea că numai omul îmbătrânește, să scu-
tură și cade.

DOAMNA MARIA

Da, Reveca; gânduri, nimicuri. Să-l văz pe
viteazul meu . . . să-i fac patul . . . să-l
cule . . . „Adormi Măria ta, n'a fost nimic. . .
O gâză bate în geamuri . . .“ Ce somn ușor
în grijile grele . . . Î, muere rea! Uitasem pe
Bogdan, odorul meu. Pre urmele tată-său
calcă. Păcat că și-a perdut ochiul . . . Eu am
doi, la ce-mi slujește? Și cu unul v'aș vedea
pe lângă mine. Am două picioare zdravăne.
Să împart: un ochiu lui Bogdan, un picior
lui Ștefan . . . Aș întineri . . .

HERA

Și eu . . . când mă lasă Doamna . . . ce-aș
mai sărută?

DOAMNĂ MARIA

Tu ?

OLEANA

Și eu, când vrea doamna, cu cine aș mai
umbla?

DOAMNA MARIA

Tu . . . O! mușatină! Aș lua dela mine
și-aș da la ai tăi . . .

ILEANA

Ție domnul pe domnii noștri, doamnă!

DOAMNA MARIA

Numele tatălui . . . ș'al fiului . . . ș'al
sfântului duh . . . amin . . . Țugulea!

ȚUGULEA

Poruncă, doamnă.

DOAMNA MARIA

Ce ? .

ȚUGULEA

Da . . . Măria ta . . .

DOAMNA MARIA, făcându-se supărată.

Sabia . . . cu care te-am încins eu . . .

TUGULEA

Da, Măria ta!

DOAMNA MARIA, pare necăjită.

Și de ce n'o mai porți?

TUGULEA

Ele știu . . . Să spue Bălașa . . .

BĂLAȘA

Șotii, Măria ta . . . Zice c'aș fi zis eu, că de ce nici la 14 ani, aproape împliniți, nu s'a dus la războiu cu tat'seu moșoroi, asta, Moghilă . . .

TUGULEA

Ai zis, ați zis, ai răs, ați răs, și știati bine c'am dat în genuchi la măria sa Bogdan și la tătuca . . . Și 'ei au răs, dar nu ca d-voastre . . . eu moșoroi . . . eu vătrar . . . eu poteă . . . și câte și mai câte. . . C'am zis: săracum de mine, n'o mai port . . . Și n'o mai port!

DOAMNA MARIA, ascunzându-și surâsul.

Altădată să mi le spui mie.

ȚUGULEA

Iacă le spui...

DOAMNA MARIA

Mă, băetane, pune sabia, că va sosi și ceasul tău. Și s'o porți . . .

REVECA

Până când țara va avea nevoie de ea...

ȚUGULEA

Uf !

DOAMNA MARIA, către Reveca.

Inimos și mucalit ca tat'seu . . . Țugulea, să dai ajutor Dochiei. Mamă Dochio ?

DOCHIA

La porunci.

DOAMNA MARIA

A fiert grâul cu lapte ?

DOCHIA

Eacă'l aduc. Acuși. (Dochia și Țugulea es).

SCENA II

DOAMNA MARIA

Oană, Oană, ce robotești?

OANA

Spăl, măria ta.

DOAMNA MARIA

Ce speli, Oană?

OANA

Pentru împăratul nost... Să fie gata pân'o
veni...

DOAMNA MARIA

N'ai isprăvit?

OANA

Isprăvit... Le-am luat a doua-oară...

DOAMNA MARIA

Cum îți zice el, Oană?

OANA

Băbătie, măria ta.

DOAMNA MARIA

De ce, Oană?

OANA

Fiind-că așa 'i place, măria ta.

DOAMNA MARIA

Dar ție, cum îți place, Oană?

OANA

Cum îi place și lui, măria ta.

DOAMNA MARIA

Și cum te mai alintă, Oană?

OANA

Dă, măria ta...

DOAMNA MARIA

Dă... eum, Oană?

OANA

Cum, măria ta?

DOAMNA MARIA

A! nu vrei să spui Doamnei?

OANA

Cum să nu, măria ta.—Până acum doi ani
mă suia pe genuchiul drept... ba nu p'âl
stâng, și mă juca și zicea: „Oană, Oană, băr-
lăoană, Onoi, bârloi, Oi, moi..“ De doi ani
îmi zice: „băbătie, cum o mai duci cu bă-
trânețile?“ — Bine zic — „Ai zis bine? Nu,
rău, că sunt rele bată-le focul.“ Așa, măria ta.

DOAMNA MARIA, luând la o parte pe Irina.

Ce vrei Irino... Om de război... Trei luni
acasă și nouă pretutindeni, numai acasă, nu.

IRINA

Sufletul măriei tale ca chipul măriei tale...
Maica Domnului, adusă de la Roma de pos-
telnicul Purcevic.

DOAMNA MARIA

Soție de Domn și mumă de Domn, da Maica
Domnului nu, Irino.

IRINA

Buuuno!

SCENA III

CELE DE SUS. DOCHIA intră aducând, p' o tavă de porțelan albă cu margini albastre, grâul fierț. ȚUGULEA MOGHILĂ încins cu sabia.

IRINA

Cine să guste întâi, măria ta ?

DOAMNA MARIA

Ilinca.

ILINCA

Buuun, măria ta.

DOCHIA

Grâul, spălat în zece ape, uscat, frecat, desghiociat, puțintică miere și scorțișoară. Talgerile, boer Țugulea.

ȚUGULEA

Eacătăle. Cel cu aur al Măriei Sale.

DOAMNA, luând din grâu scapă talgerul și-l sparge.

Ah! semn rău!... Mă gândii la Ștefan, la piciorul lui, la bătrânețea lui... Ia!... Ascultați...

SCENA IV

CELE DE SUS. Clucерul MOGHILĂ vine într'un suflet.

DOAMNA MARIA

Ah! Moghilă! Ce e? Bine?

CLUCERUL MOGHILĂ

Sărutăm dreapta, bine. Vine. Ce păcatele
sufăr așa...

DOAMNA MARIA

Spune, de grab...

CLUCERUL MOGHILĂ

Spui îndată, acușica... Cât ai bea o oca de
vin și e aici. M'a trimes înainte să vă spui.
Calul mi-a șchiopat, c'ași fi fost de mult...

DOAMNA MARIA

Mai iute, Moghilă, mai iute!

CLUCERUL MOGHILĂ

Nu e nici biruit, nici rănit...

DOAMNA MARIA

Cum e?

CLUCERUL MOGHILĂ

Biruitoar și cu rana vechiă ceva mai înrăită
ca 'n trecut...

DOAMA MARIA

A !

CLUCERUL MOGHILĂ

Și ceva mai potolită ca acum șapte zile.
Bogdan, slava Domnului... Mă... Țugulea
taichii... Acum pe șart, măria ta.

DOAMNA MARIA

Da, da, Moghilă.

CLUCERUL MOGHILĂ

Mătură tot înaintea lui. Și toți îi jurară
credință, și moldoveni, și rusneci, și leși. Să
fi văzut, Doamnă, p'ai craiului Lixandru...
„in eternitate fidelitas, nos et descendentes
nobis“... Să mure gerul. Să topiră zăpezile.
Să umflară apele. El, porunci să stăm pe
loc... Să retraseră apele... Să mergem
înainte, până supt Halici. Acolo se deschide
o vale lărguță. Intâi sta Luca Arbore, peste
o mie de călăreți. Mai departe, El cu altă

mie. Și în fund Bogdan, cu trei mii, pitulat într'un zăvoi care închide valea despre răsărit . . . Caii noștri odihniți și iuți . . . Ne pomenirăm cu patru inși c'un ștergar alb în vârful sulii. Luca Arbore le deschise drum până la El. Acì descălicară. Scoaseră căciulile incondurate, îi sărutară mânele și'i dădură o carte ca din partea I. P. S. Cardinalului . . . Și văzurăm pe Domn ca pământul, că pământul nu l'ar fi încăput . . . Atât le zise: „Încălecați și haiti“ . . . Veniseră potolit și să duceau într'o prăfărae . . . Să tot fi trecut ca de când am început, și se porniră lungi șiruri de călăreți. Leșii! . . . Când să se ciocneasă cu Luca Arbure, moldoveni să desfac în două, și apucară unii într'o parte și alții într'alta. Dușmanii să reped. El . . . face fața dos și dosul față, și-o iea la fugă stăpânită, ceva mai iute ca leșii . . . În apropierea zăvoifului să desfac în două, unii într'o parte și alții într'alta . . . Până să se oprească leșii, înfierbântați ca de biruință, s'aruncară valurile lui Bogdan chiuind și'i izbiră. Luca Arbure fi iea pe la spate, ear din coaste îi fulgeră ai Domnului . . .

DOAMNA MARIA

Ei, ș'apoi?

CLUCERUL MOGHILĂ

Prinși de toate părțile asvârliră armele jos. Și curse sânge până la țurloaele cailor... Strașnic răcnea leul Moldovei, că auia valea și codri... Și vitejii crezură că urlă a război... Și el, păsă-mi-te, îi ținea de rău... Așa să stinse ca la jumătate din Leși, până prinseră de veste care era porunca Domnului... Omul în frământarea luptei nu mai e om. Il lovești, nu 'l doare. Cade și alții îl calcă, nu simte. Tot să pierde ca în genunea Morții!.. Numai după ce încetează bătălia... Oh! Doamnă!.. să ridică de pe câmp, atâta jale, că nu poți... Și curg lacrămile, și plângi fără să știi pe cine... Dădu poruncă să alegem și să îngropăm pe morții noștri. Puțini picară, dar mari suflete. Ca la două sute... Aci închiseră ochii postelnicul Șteful și pârcălabul Hrăman. Că le zise Milostivul: „Stați moșilor, că nu e de voi!“ Ei, ași!.. Apoi intrarăm în Halici cu vr'o trei mii de prinși. Aci le dădu drumul și le zise: „Spuneți Cardinalului, să aibă

pe suflet sufletele morților din valea Haliciului.“ Și înapoiindu-le cartea le zise: „asta s'o scrie popilor, ear nu Domnilor, și nu Domnului!“

DOAMNA MARIA

Ei, ș'apoi...

CLUCERUL MOGHILĂ

Apoi, poruncî halicenilor să-i care peatră. Și ciopliam cu toții, vr'o două săptămâni, bourii Moldovei. Și eu cioplii, măria ta, că Domnul văzându-mă nu'și putu ține rîsul, și zise: „Meștere Moghilă, capul bourului tău ca coada lui Voitiș al meu... Mai grea dalta ca sabia, Moghilă“.

DOAMNA MARIA

Apoi ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Apoi, făcurăm moșoroae și petruirăm Po-cuția cu bourii noștri, adânci d'un stânjén, ducând dără oablă din apa Nistrului până 'n muntele ăl mare ce stă ca șira spinării la apusul Moldovei. In sus al lor, în jos, de

supt pădurea de fagi a Haliciului, al noastră. Și...

DOAMNA MARIA

Și...

CLUCERUL MOGHILĂ

Și, după ce așeză țara, lăsă pârcealab pe Hrincoș și vameș pe Chiracola. Și ne înșiruirăm călări, și plecarăm înapoi cu Voevozii noștri înainte. Și începurăm să cântăm: „Doină, doină, nu te duce dela mine, doină, nu fugi de bine, doină“. Într'o zi — Duminica Rusaliilor — stă soarele să scapete — ajunserăm p' o cărărie de peatră. O ploaie caldă stropise fășea de drum. Voitiș, într'un ceas rău, alunecă de picioarele de dindărăt. Domnul îi puse pintenii. Calul sări și căzù, apucându'i piciorul supt el...

DOAMNA MARIA, cu spaimă.

Cel cu rana?

CLUCERUL MOGHILA

Da...

DOAMNA MARIA

Oh!

CLUCERUL MOGHILĂ

In stânga prăpastie, în dreapta piept de munte. Voitiș tremură . . . Când l'am scos, sângele pătrunsese prin legături . . . L'am dus pe mâini . . . El, atât a zis: „Unde e așa mai subțire acolo să rupe“. . . Doftorul Cesena aci . . . Până a doua zi piciorul se făcù butuc . . . Boli, aiuri — erte-mă Dumnezeu—să făcù mai bine, și de șapte zile pe drum.

DOAMNA MARIA

Ah!

CLUCERUL MOGHILĂ, auzind buclumele.

Dar, iată-l . . . Răsare soarele, și încălzește și pe boeri și pe oase goale, fără deosebire, că nimeni nu s'a plâns de judecățile lui în vreme de pace, ori că 'n războaie n'a sărit unde a fost mai greu, însufletind pe cei cu inima scăzută . . . Doamnă, să plece fetele. . . (Doamna face semn fetelor să se ducă).

OANA, furișându-se.

Să nu-l văz? Mai bine oarbă decât să nu-l văz! (Să dă după colacul de piatră al puțului).

SCENA V

ȘTEFAN, alb ca zăpada, vine rezemat la brațul doctorului CESANA, BOGDAN, logofătul TĂUT, vornicul JURJ, hatmanul ARBORE, postelnicul TOADER, pâr-calabii COSTEA, DRAGOȘ, ALEXA, ȘANDRU, paharnicul ULEA, stolnicul DRĂGAN. jîtnicerul STAVĂR, și mai mulți curteni, căpitani de oaste, copii de casă, hotnogi, hinsari, etc.

ȘTEFAN, intră prin poarta din dreapta cu tot alaiul.

Stați, copii! Opriți unde am văzut pe Doamna!

DOAMNA MARIA

Măria ta...! (I s'aruncă 'n brațe).

ȘTEFAN

Ea, ca cea d'întâi rîndunică, îmi vestește primăvara... Cătați supt piciorul drept, și d'eți găsi cărbune, să-l beau în paharul meu de sărbătoare că e bun de friguri; d'eți găsi plumb să-l topim, să-l turnăm într'o cană cu apă neîncepută, și, din ce se va închiega, voi

vedea ce va veni mai apoi... (Șade pe o laiță de piatră).

DOAMNA MARIA

Ți-e cald, măria ta?... Ai căldură... nădușești...

ȘTEFAN

Vrei să'mi fie frig? Cesena, cum e mai bine: cald ori frig?

IERONIMO DA CESENA

Mai bine cald ca frig, ma preferisco recorito senza sentir il freddo.

PETRU RAREȘ

Cărbune, măria ta.

ȘTEFAN

A, e negru, dar mai negre sunt sprincele Doamnei... Cine-ar avea inima așa de mică și așa de neagră ca să ție pică Domnului lui...? Mario! Fii mândră de Bogdan al nostru... Io Ștefan Voevod m'am pus la porunca lui, ca și portarul Sucevei, ș'a biruit tocmăi cum aș fi biruit și eu... Nu e

aşa boeri? Nu e aşa paharnice Ulea?... Nu e aşa...?

DOAMNA MARIA

Îl uitasem pe el, măria ta... Bōgdane!
(Bogdan dă 'n genuchi lângă doamna).

ŞTEFAN

Să 'mi dea vin de Cotnar... Vreau să beau în sănătatea Doamnei ş'a fiului ei...

CESENA

Vin, pentru ce vin? Non, serenissime.

ŞTEFAN

Rareş...! (Rareş se duce repede pe uşa de pe terasă). Doftore te-am ascultat până azi... Mi-e sete... Nu vezi pe cine am la genuchii mei? Pe muma care a purtat în pânțele ei pe Domnul de mâne al Moldovei... Voitiş...? E bine...? El nu are abur cî suflet... Să'l plimbe în fite-ce zi până m'oi întrema... (Rareş vine cu trei pahare, două de argint și unul de alabastru, frumos lucrat, ca un potir. Ștefan fărâcă între dește cărbunele și'l pune în paharul de alabastru. Doamna și Bogdan ieau paharele de argint. Ștefan ridică pe al sên). În sănătatea... Ah!... (Lasă paharul în jos).

DOAMNA MARIA

Ce te doare, păcatele mele?

ȘTEFAN

Nimic pe Domnul Moldovei... Ce e durerea?... Și toate pe Ștefan Mușatin, fiul lui Bogdan și nepotul lui Alexandru cel Bun... Dă de dușcă, Bogdane... (Ștefan soarbe paharul) Cald...

CESENA

Să ne odihnim, serenissime.

ȘTEFAN

Să te odihnești, doftore... În Italia să odihnesc mult principii... îî!... Ce-o fi durerea?

CESENA

Odihnă, serenissime.

ȘTEFAN

Mă voi odihni, dar nu acum.

DOAMNA MARIA

Te rog... să mergem...

ȘTEFAN

Mă rogi?... Neadormitul Ștefan a ajuns lăuza Moldovei... Moghilă, să'mi aduci pricinile ce-a judecat Bogdan și-a rămas fără pecetea domnească... O!.. (Ștefan ese la brațul doftorului Cesena și la al Mariei pe ușa de pe terasă, urmat de toți).

SCENA VI

Paharnicul ULEA, stolnicul DRĂGAN și jîtnicerul STAVĂR. OANA privește în toate părțile, vrea să se ducă și se teme să n'o vază.

PAHARNICUL ULEA

În curând scaunul Moldovei e văduv. Piciorul lui Ștefan obrintește. Încheeturile lui sunt prinse. Bietul Domn! Mare a fost... că de mărirea lui numai sufla nici un boer... Ei, ce ziceți ?

STOLNICUL DRĂGAN

Ce să zicem?... Bogdan?... De viteaz n'are cum mai fi. Dar crez că după datină ar avea drept Ștefăniță, din Țarigrad, fiul răposatului Alexandru feciorul cel mai mare al lui Ștefan...

JITNICERUL STAVĂR

Ș'apoi Domn schilod cine a mai văzut?
Chior? treacă meargă... dar orb? Că n'are
un ochi de loc. I la scos cu sulița un călăreț
teuton la Cosmin... O! să'l fi văzut cu ochiul
seurs pe obraz, ca un ou cu puiul prins spart
de-o cloșcă nedibace, cum răgia znopind pe
dușmani... ai fi zis că vedea mai bine cu
un ochi decât cu doi...

PAHARNICUL ULEA

Țara are nevoie de tihnă. Cu Bogdan ear
războae.

STOLNICUL DRĂGAN

Ștefăniță e nevrâstnic. Vom alcătui o epi-
tropie...

JITNICERUL STAVĂR

Din cei mai de seamă boeri... Pârcălabul
Arbore, pârcălabul Grumază și d-ta pahrnice
Ulea...

PAHARNICUL ULEA

Șiit! Nimic lui Arbore. Până n'o încheide
ochii șoimanul, să nu vorbim decât boerilor.

cu meteahnă. Din sfatul domnesc... lui Gavril Lepădatu și comisului Roată. Atât. Ochiul vulturului bătrân clipește încă... Vărsa văpăi, mă frigea privirea lui... Sîiît! (Tus-trei es prin poarta din dreapta).

SCENA VII

OANA singură, apoi PETRU RAREȘ

OANA

O! Doamne, Doamne! Să schimbe ei ur-sita? Cine să închiză ochii? Domnul cel sfânt? N'are sfîrșit cel care are milă de toți! (Dă să ieasă pe dupe castel și se întoarce la glasul lui Rareș).

PETRU RAREȘ, eșind din Castel.

Ce, fugi, Oană?

OANA

Nu, Rareș.

PETRU RAREȘ

De ce 'ți sunt ochii roșii? Ai plâns?

OANA

Nu...

PETRU RAREȘ

Ba da... Ochii tăi sunt turburi...

OANA

Ce ochii să rămâe senini, când ai bunului Ștefan ard!

PETRU RAREȘ

El are nouă suflete, Oană. Ploile, zăpezile, sbuciumul și drumul lung și greu... O lecuță de odihnă și să întremează zmeul bătrân.

OANA

Da, Rareș, da...

PETRU RAREȘ

Și să face bine...

OANA

Bine?... Bine să-i dea Dumnezeu!...
Bine...

PETRU RAREȘ

Și ție, Oană...

OANA

Și d-tale, Rareș...

PETRU RAREȘ

Și nouă, amândurora . . .

OANA

Și, Rareș, și . . .

PETRU RAREȘ

Dă-mi o mână, Oană . .

OANA

De ce . . . ?

PETRU RAREȘ

Așa, că mi-e dragă . . .

OANA

O! . . . (Râde).

PETRU RAREȘ

Ce râzi? Nu ți-am mai spus?

OANA

Ba mi-ai spus . . . de câte ori . . . În urmă
mai ales . . .

PETRU RAREȘ

Și dreapta mi-e dragă, și stânga mi-e dragă,

și amândoi ochii cu lumini adânci, și părul
tău rătănit pe spate și învârt ca un fum
auriu, și gura ta cu buze ca măceșea, și mij-
locul tău ca trestia de baltă, și mersul tău
ușor ca de Presură, și toată ființa ta...

OANA

O! Rareș... (Râde) Și toată ființa mea (râde)...

PETRU RAREȘ

Toată ființa ta mi-e dragă, că te iubesc,
Oană!

OANA

Cum, Rareș...? (Râde).

PETRU RAREȘ

Intruna te-am visat, Oană... Și te-am
văzut întruna la război... Când porniam
cercetașii, când mă băteam, când mă culcam,
când mă sculam, călare, pe jos, la șipote, în
codru, neostieat în fața ochilor mei...

OANA

Ca p' o soră, Rareș.

PETRU RAREȘ

Nu ca p'o soră...

OANA

Și de când Rareș?

PETRU RAREȘ

De când împliniși 14 ani... De pe la Paște...

OANA

Mi-ești drag Rareș, dar...

PETRU RAREȘ

Dar...

OANA

Nu ții minte când mă ridicai în brațe să rup para cea mai coaptă, când te cățărari în vârful copacilor ca să-mi dai pui de stăncuță...

PETRU RAREȘ

Da... și te sărutam...

OANA

Da și mă sărutai... Ș'acum... na... sărută... (Râde)

PETRU RAREȘ

Nu, Oană, nu așa!

OANA

Dar cum Rareș, cum?.. Ca p'o miluită fără părinți?

PETRU RAREȘ

Nu...

OANA

Ca p'o pripășită la curtea Doamnei Maria?

PETRU RAREȘ

Ah! nu...

OANA

Ca p'o pasăre pribeagă?.. Și nu uita, că tu ești boer, Rareș...

PETRU RAREȘ

Ce boer?.. Al Mariei ș'al lui Rareș, pescarul din Hârlău.

OANA

Ești căpitan de oaste și prieten al Domnului Bogdan...

PETRU RAREȘ

Sunt ce sunt, și fără tine mai bine să nu fu!

OANA

Doamne, Rareș... Dar tu mi-ești ca un frate... Eu mireasă? N'ai nici cui să mă ceri.

PETRU RAREȘ

Stăpânului a toate, ca unui drept părinte.

OANA

A! nu, Rareș, nu!.. Nu simț nimic în mine... Mi-ești drag ca un frate, dar nu te iubesc... Și Domnul e bolnav...

PETRU RAREȘ

Domnul e bun, milostiv și îndurător...
(O sărută pe amândoi obrazii și pleacă repede).

OANA

Ciudat!.. Dar să nu uit pe paharnicul Ulea! (Iese prin stânga pe după castel).

SCENA VIII

ȘTEFAN, cu piciorul înfășurat, ese schiopătând puțin la brațul DOAMNEI MARIA. IERONIMO DA CESENA

ȘTEFAN, se așează pe laița de peatră de supt copaciul din mijloc.

Așa... Aer, doftore, aer... Così serenissime... non, serenissime... si, serenissime... pentru o zgaibă... Par'c'aș fi copil...

CESENA

Serenissime, nici-o mișcare...

ȘTEFAN

Zeu...

CESENA

Parole non più...

ȘTEFAN

Non più... Ca un mort... uf!.. Când voi avea nevoie de d-ta, doftore, te chiem... (Doftorul să duce în castel).

DOAMNA MARIA

Ascultă'l...

ȘTEFAN

Eu...? S'ascult?

DOAMNA MARIA

Măria ta...

ȘTEFAN

N'am ascultat de tătari, de leși, de unguri,
de turci... și s'ascult d'un venezian... a! ha!..

DOAMNA MARIA

De când ai început să vorbești a crescut
căldura...

ȘTEFAN

Și va veni ș'un doftor dela Nüremberg și
altul dela Mengli-Ghirai... Imi serie că știe
și toaca 'n cer... Un evreu...

DOAMNA MARIA

Mai puțin, măria ta...

ȘTEFAN

Puțin, puțin... Toți doftori la capul unui
bolnav...

UN CURTEAN

Măria ta, foaea judecăților.

DOAMNA MARIA

Ah!

ȘTEFAN

Clucernul Moghilă? Să...

SCENA IX

ȘTEFAN, DOAMNA MARIA, CLUCERUL MOGHILĂ

CLUCERUL MOGHILĂ

Măria ta...

ȘTEFAN

Judecățile dăselegate.

CLUCERUL MOGHILĂ, citește.

Oancea eu văduva lui Isaia pentru o fâșie de moșie. Prigonitorul perde. Pan Mirăuț nu dă depline socoteli ipitropisiților săi nepoți. E osândit să le plătească 100 de galbeni genezezi și să nu mai ipitropisească pe vre-unul din neamul lui au din prietenii lui. Obștea răzășilor Patrășcani pentru 12.000 de fâlei,

cu munte, cu stâni, cu țărători și cu ocini.
Judecata, peste altă zi nehotărîtă . . .

ȘTEFAN

De ce?

CLUCERUL MOGHILĂ

Prea luminatul Bogdan s'a făgăduit că va merge însuși la fața locului.

ȘTEFAN

Bine.

CLUCERUL MOGHILĂ

Vornicul Duma, fiul lui Vlaicu, vărul măriei tale, cu șapte sate omenеști pentru robire de mori. Vornicul Duma perde.

ȘTEFAN

Cine perde ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Vărul măriei tale.

ȘTEFAN

Bine!

CLUCERUL MOGHILĂ

Pârcălabul Ieremia cu popa Frusănel pentru vaduri de pive. Frusănel rămâne pe pan Ieremia. Hatmanul Dugea cu satele rusești de lângă Roman pentru vr'o 3000 de fălci. Hatmanul rămâne pe ruși.

ȘTEFAN

I... î... î... rău.... Bine a judecat, dar rău... Știu... Spune-i lui Bogdan să tac din moșia mea Trifești 3000 de fălci și să le dea rușilor...

DOAMNA MARIA, la urechia lui Moghilă.

Scurtează.

CLUCERUL MOGHILĂ

Să nu es eu scurtat, Doamnă.

ȘTEFAN

Ei ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Cele criminalicești. Din douăzeci de pricini, două mai însemnate. Un năvălit hoț, tăerea mânilor. Un ucigaș, zobirea capului

cu buzduganul. Toate au fost prefirate cu deamăruntul de înțeleptul Bogdan-Vodă.

ȘTEFAN

Bogdan . . . Războiu și dreptate . . . Războiu împotriva or-cărui dușman și dreptate față de ori cnie . . de neamurile tale . . de tine chiar, deși după legea pământului nu se cuvine să judeci. Domn d'ai fi . . . să stai d'o parte . . . Alții să aleagă.

DOAMNA MARIA

Măria ta, prea mult . . .

ȘTEFAN

Dacă Cesena ar avea chipul Mariei or Maria știința lui Cesena, m'aș vindecă într'o clipă și m'aș îmbolnăvi în cealaltă. Adù mâna, Mario. Mai am căldură ?

DOAMNA MARIA

Nu, Măria ta.

ȘTEFAN

Atunci? . . . Ce mai e Moghilă?

CLUCERUL MOGHILĂ

Pricinile de judecat.

ȘTEFAN

Le pui zi peste... Azi e 30 Iunie...
Peste trei zile. (Clucerul Moghilă ese pe poarta
din dreapta).

SCENA X

ȘTEFAN, DOAMNA MARIA, OANA.

UN CURTEAN

Oana, Măria ta.

ȘTEFAN

Oana?... Să intre... (Oana intră) A! bă-
bătie... Cum o duci cu bătrânețile?... Vino
încoă... acî... jos... mai aproape... (Oana
îi sărută mâinele și le-aduce la frunte). O plută bă-
trână și scoboroșită lângă un brăduț verde,
stufos și drept! Cine te-aduse pe tine pe tă-
rîmul ăsta? Și de unde?

OANA

Măria ta... De unde...? Nu știu...

ȘTEFAN

Nu mai am căldură. Sunt bine. Uite Mario... De unde...? nu știi. Ia uită-te la mine... Așa... Tu, ai ceva în capul ăsta... Mi-ascunzi ceva... Vrei să-mi spui și te oprești...

OANA

Aș vrea, Măria ta...

ȘTEFAN

Ei...

OANA

Aș vrea, Măria ta...

ȘTEFAN

Rareș...

OANA, tresare.

Rareș?

ȘTEFAN

Da, Rareș, nu ți-a mai prins vr'o stăncuță... Da... da... s'a făcut mare... E căpitan... Să bate cu leșii și să bate zdravăn...

O s'ajungă hatman... Căci n'am avut parte de copii..! Alexandru... Iliăș... Petru... Cât să lungese pomelnicul?... Și Olena, după fiul nebunului de cuscru al Moscovei... Îi moare bărbatul... Ea și fiul ei închiși într'un turn... Și eu...? Doar cu Bogdan...

DOAMNA MARIA, arătându-i pe furiș pe Oana.

Să nu mâniem p'ăl de sus...

ȘTEFAN

Da... Partea mea a fost să sărut ce este al meu ca și cum n'ar fi al meu, să fur mângâerile și mângâere să nu am... Ce-ai vrea să-mi spui Oană?

OANA

Aș vrea, măria ta, să...

ȘTEFAN

Ei...

OANA

Aș vrea...

ȘTEFAN

Doamnă... să știi că fetișcana asta s'ascunde de tine...

DOAMNA MARIA

Da, Oană?... Vă las...

OANA, coprinzând genuchii Doamnei.

Eartă-mă, Doamnă! (Doamna Maria o mângâie pe păr, surde și ese).

SCENA XI

ȘTEFAN, OANA, mai târziu doftorul CESENA.

ȘTEFAN

Mai aproape... mai... Spune'mi...

OANA

Sosiși măria ta... Tare mi-era dor... Mă dădai după colacul fântânii... Ș'auzii tot...

ȘTEFAN

Tot și nimic...

OANA

Nu...

ȘTEFAN

Atunci nici tot, nici nimic... (o mângâie).

OANA

Nu... Porni alaiul domnesc și trei boeri rămaseră...

ȘTEFAN

Trei boeri?

OANA

Da... Paharnicul Ulea, stolnicul Drăgan și jitnicerul Stavăr...

ȘTEFAN

Paharnicul Ulea?

OANA

Vorbiră și 'i auzii... O urzeală, măria ta...

ȘTEFAN

În potriva mea?

OANA

Nu, măria ta...

ȘTEFAN

Atunci, împotriva cui?

OANA

Împotriva lui Bogdan...

ȘTEFAN, sare în sus.

Ce?

CESENA, intrând repede pe ușa de pe terasă.

Basta, serenissime!

ȘTEFAN, pune mâna pe sabie.

Ești! (Ese) Dă 'nainte Oană!

OANA

Vor s'aleagă domn pe nepotul măriei tale pe Ștefan, fiul răposatului Alexandru.

ȘTEFAN

Și 'n locul cui s'aleagă domn? Nu este domn?

OANA

După ce nu va mai fi... (Își cuprinde capul în palme).

ȘTEFAN

Nici n'au treerat grâul din care să'mi fearbă coliva și mi-o și 'mpart! (Ca și cum ar vorbi singur) Patruzeci și șapte de ani am dus țara cu

noroc . . . (Scuturându-se). Am s'o duc și când voi muri, și după ce vor pecetlui peatra pe d'asupra mea! . . . Oană, bine-ai făcut . . . Să n'afle Doamna . . . Iți poruncese să nu mai știi nici tu!

OANA

Da . . . Ca și cum ar fi fost aici și c'o lingură aș fi luat . . . și-aș fi aruncat în foc . . . a ars . . . și-apoi, nimic . . . (Iși scutură palmele).

ȘTEFAN

A! . . . Așa . . . așa . . . Du-te. (Oana se duce pe ușa de pe terasă). O! ce păcat că nu i-am mărturisit de unde e! (Îl trec lăcrămile). De! nu fii muere! (Bate în palme. Un curtean intră din dreapta). Moghilă . . . Să vie îndată. (Din întâmplare găsește o oglindă veneziană). Grozav am îmbătrânit!

SCENA XII

ȘTEFAN, clucerul MOGHILĂ, venind pe poarta din dreapta.

ȘTEFAN

Moghilă, lasă închinăciunile.

CLUCERUL MOGHILĂ

Să-mi spue popa, nu te mai închina ...
bine or rău ... Dar să iasă din icoana la
care te închini o mână care să te ia de
păr ... O!...

ȘTEFAN

Poftă de glumă ... Să glumim, clucere
Moghilă.

CLUCERUL MOGHILĂ

Să glumim ?

ȘTEFAN

Ah! ... Nu e nimic ... Unde-au ajuns
slovenii cu letopisețul meu ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Abia la jumătate ...

ȘTEFAN

La ce fapt ?

CLUCERUL MOGHILĂ

La Bătălia dela Cosmin.

ȘTEFAN

Ce spui ...? Abia vr'o 39 de ani din viața mea. Și mai au ...

CLUCERUL MOGHILĂ

Jumătate ...

ȘTEFAN

Încă 39 de ani ...

CLUCERUL MOGHILĂ

Dacă jumătatea d'a doua n'a fi ceva mai lungă ca cea dintâi.

ȘTEFAN

O! ho! ho! ... Slovenii s'au pripiț la scris. ... N'au greșit ... presimțind că'n a doua jumătate ... Cam grea resuflare de câteva zile ... Moghilă, ce face Voitiș ... bidiviul care m'a purtat în spinare doi-spre-zece ani?

CLUCERUL MOGHILĂ

Ar face bine dacă n'ar fi pus picioarele în sus ...

ȘTEFAN

M'a lăsat?

CLUCERUL MOGHILĂ

S'a dus bietul Voitiș . . . Cum ajunse în grajdul de peatră pică d'a 'n picioarele, căscă gura, mai suflă odată, și . . .

ȘTEFAN

Așa să cade să moară un Domn . . . dar el . . .

CLUCERUL MOGHILĂ

Calul Domnului, Măria ta . . .

ȘTEFAN

Da, calul Domnului . . . Ștefan fără picioare și fără cal . . . O! și cum mă ducea la izbândă . . . ca un vifor năpustit în valea Sucevei! . . . Semn rău . . .

CLUCERUL MOGHILĂ

Ei, ași . . .

ȘTEFAN

Semn rău, Moghilă! . . . Ce va să zică să mori de moarte bună?

CLUCERUL MOGHILĂ

Să mori în patul tău.

ȘTEFAN

Nu, Moghilă ... Dumnezeu a dat omului simțurile prin care veghiază sufletul. La o cârmire a vieții simțurile, unul câte unul, încep să se întunece. O sită se coboară pe ochi, vezi turbure, numai vezi ... Să vă-tuește auzul. S'a dus ascuțimea lui ... „Auz...? Ce zici...?” Nu mai aude ... Și când cercetașii numai veghiază, sufletul părăsește stârvul acesta ... Asta e să mori de moarte bună ... Eu auz și văz ca la patruzeci de ani ...

CLUCERUL MOGHILĂ

N'aveam dreptate? ... Istoria a ajuns la jumătatea vieții Măriei tale.

ȘTEFAN

Așa ar fi de n'ar fi și peiri năprasnice. .. Nu de sabie, nu de apă, nu, de foc, ci când piei ca mine ... Nimic. (Să sprijină pe Movilă) ... eu sufletul întreg, cu dragoste pentru toată țara cu tot coprinsul ei ... oh! ... Ascultă Moghilă ... Vorba de pe urmă a lui Ștefan, e lege tuturor?

CLUCERUL MOGHILĂ

Sfintă ea sfînta comunicătură din sfîntul potir!

ȘTEFAN

Și vouă, boerilor?

CLUCERUL MOGHILĂ

Boerii, curteni, răzăși, țărani, una, în fața Domnului.

ȘTEFAN

Să strîngi pe boerii și pe ostașii ce-au mai rămas în Suceava, mâine, întîi de Iulie, zi în care ... Nimic (Să sprijină pe Moghilă) ... Ești tu credincios, Moghilă?

CLUCERUL MOGHILĂ

Ca'n fața lui Dumnezeu și a Domnului nostru Isus Christos ... Jur!

ȘTEFAN

Nu jura ... Că n'are să afle nimeni din ce'i auzi ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Nimeni!

ȘTEFAN

Mâne sui în scaunul Moldovei pe Bogdan. . .

CLUCERUL MOGHILĂ

Doamne!

ȘTEFAN

Ce?

CLUCERUL MOGHILĂ

Doamne . . . făcă-se voia ta . . .

ȘTEFAN

Am îmbătrînit . . . O! îndoială! . . . Și aș putea să scap . . . dar sufletul nu vrea și trupul nu mai poate . . . (Trage sabia pe jumătate) Nu . . . nu mă mai ascultă . . . Degeaba o port . . . (Să reazămă pe Moghilă) . . . Și poate să dau ochi cu ăl de sus . . .

ACTUL III

Sala tronului. De jur împrejur câte două rânduri de jețuri în stil bisericesc. În dreapta, lângă tron, un jeț mai înalt cu stema Moldovei. Pe pereți se văd portretele străbunilor. În fund, în dreapta și în stânga tronului, două intrări. Pe latura din stânga, și planul al doilea, o ușă. Ferestre în dreapta.

SCENA I

Doftorul IERONIMO da CESENA, doftorul IOHAN KLINGENSPORN, doftorul ȘMIL. Fiecare păstrează puțin accent în vorbire, iar Cesena vorbește pe jumătate italienește.

DOFTORUL CESENA

Rămâi ca marmora . . .

DOFTORUL KLINGENSPORN

Multă lume grijit la Nüremberg, dar ca palatinul n'am aflat . . . Așa de bolnav și așa de tare . . . Iesus Maria!

DOFTORUL ȘMIL

Oțelit . . . în aer, în luptă . . . Pe trupul dumnealui numai creștături . . . Am milă n'am știință . . . Rana dela picior îi otrăvește trupul dumnealui . . . Și Mengli-Ghirai e tare dar un guturai și la pat . . . Atunci să vedeți . . . „Unde e Șmilică? . . . Șmilică, ai mâncat? . . . Șmilică, ce, tu ești supărat?“ — „N'am nimic“ — „Vezi, eu am Șmilică“. In viteazul ăsta, o putere care scapă medicinei . . . O voință care a voit slobod până la sfârșit . . .

DOFTORUL CESENA

L'am văzut, amestecat cu nemeții. Gemea codrii de freddo. El ajuta și încuraja pe toți . . . Cu miei ochi . . . come un fulmine dal cello nella battaglia da Halicio . . . E ammalato, Dio Santo!

DOFTORUL ȘMIL

Klingensporn, ce zici de rană?

DOFTORUL KLINGENSPORN

Ai dreptate . . . Peste șaptezeci de ani . . . hî . . . Să i-o ardem cu ferul roș . . .

DOFTORUL ŞMIL

Ei! ei!.. Câte focuri a trecut dumnealui...
să treacă și prin ăsta ... O să vrea?

DOFTORUL CESENA

Să-l încredințăm că e durere grozavă ...
„Serenissime, ma che dolore ...“ — Io vo-
glio“ ... Ho studiato, questo uomo maravi-
glioso ...

DOFTORUL ŞMIL

Siîit ... Vine!

SCENA II

CEI DE SUS. ŞTEFAN intră pe ușa din stânga, și
mai îmbătrânit, cu piciorul înfășurat, la brațul DOAMNEI
MARIA. DOAMNA, îmbrăcată închis.

ŞTEFAN

Doftori ... prieteni ... sunteți bine? ...
O! ce plecăciuni! Mă prinț că Şmil a mă-
turat duşumeaoa cu fruntea ... Nu Şmil ...
Mie nu-mi plac toate câte îi plac bunului
meu prieten Mengli-Ghirai ... Nițică știință...
Mario ... Mario ... Ce tresari... (La doftori).
Am căldură?

DOFTORUL ŞMIL

O leacă, Măria ta.

ŞTEFAN

Arz ?

DOFTORUL ŞMIL

Arzi ? . . . A, nu . . .

ŞTEFAN

Dacă nu arz, ce vă'ngrijiți ? Cine nu arde
nu să sfârsește . . .

DOFTORUL KLINGENSPORN

Mai mult odihnă, Măria ta.

ŞTEFAN

De mâne încolo, pace cu știința . . . Mă
voiu odihni . . . Așa . . . întins . . . nemișcat
ca un mort . . . Nimic Mario . . . Până mâine
trebile țării . . . Mario . . .

DOAMNA MARIA

Ce poruncește prea slăvitul stăpân ?

ȘTEFAN

Mai puțin ca o poruncă și mai mult ca o dorință.

DOAMNA MARIA

Ascult, Ștefane.

ȘTEFAN

Așa . . . așa dragă . . . Ah! e de mult de atunci . . . Prea ești întunecată în straiiele astea . . . Vreau ceva mai altfel . . .

DOAMNA MARIA

Mă duc și mă întorc cum dorești tu.

SCENA III

ȘTEFAN, doftorul IEROMINO da CESENA, doftorul KLINGENSPORN, doftorul ȘMIL.

ȘTEFAN, răsucind sabia.

Cârjea mea Șmil . . .

DOFTORUL ȘMIL

Cârjea? . . . Naș vrea să iasă cârjea din teacă . . .

ȘTEFAN

Niciodată n'am scoso împotriva unui om cum se cade.

DOFTORUL ȘMIL

Niciodată n'am dorit să fiu mai cum se cade . . .

ȘTEFAN, cu un suris trist.

Ești cum ești, cum ai eșit din părinții tăi . . . Și cârjea mea e cum e, cum a eșit din mâna genovezilor . . .

DOFTORUL ȘMIL

O! Biată mama, tare a țipat înainte să mă scoată . . .

ȘTEFAN

Ce de țipete până să scoată oțelul acesta, ce de lovituri, Șmil, primind la fiecare lovitură o parte din soarta ei viitoare.

DOFTORUL ȘMIL

Putea genovezii s'o bată cât ar fi voit, dacă nu te-ai fi bătut și n'ai fi bătut Măria ta cu ea . . . Asta e adevărata ei soartă!

ȘTEFAN

A! Știi tu, Șmil, că tu ești ca sabia mea?

DOFTORUL ȘMIL

Ca sabia?... Eu?... Și de ce?

ȘTEFAN

Ca și ea ești foarte ascuțit pe din năuntru.

DOFTORUL ȘMIL

Ea taie totdeauna, eu vindec când pot.

ȘTEFAN

Când poți, Șmil, dar când nu poți?

DOFTORUL ȘMIL

Vindecă Dumnezeu unde nu putem noi...

ȘTEFAN

Dumnezeu... Șmil, din două picioare bolnave, tu, poți face numai unul dar zdravăn?

DOFTORUL ȘMIL

Asta...? Nu, măria ta.

ȘTEFAN

Dar din doi oameni sănătoși ai putea să faci un bolnav ?

DOFTORUL ȘMIL

Din doi oameni sănătoși... ? Aș face și doi bolnavi dacă m'ar lăsa inima.

ȘTEFAN, răsufând adânc.

Ah... Răsufierea... Acî.

DOFTORUL CESENA

Non, serenissime, qui.

ȘTEFAN, punându-se pe un jețul cu stemă,

Il simț mai puțin, (se întinde) La brațul Doamnei am venit până aici... Nu pricep...

DOFTORUL KLINGENSPORN

Te simți mai bine, dar...

ȘTEFAN

Sunt mai rău. Ho! ho! Nu mai pricep... Sunt mai rău când sunt mai bine, mai bine când aș fi mai rău, și bine de tot când aș

pune mânele pe-piept... Signore, dă'mi brațul... î î î î... Cu trei nu să poate se scap... (Se duce în dreptul portretului lui Alexandru cel bun). Acesta fu un om și nu mai e de mult.. Șmil, cum ți să pare?

DOFTORUL ȘMIL

Par'că surîde... Bun și milostiv...

ȘTEFAN

De unde știi? Tu n'ai auzit de el. Poate că nici tat'teu nu se născuse pe când domnia el.

DOFTORUL ȘMIL

Ce poate fi rău în castelul acesta?

ȘTEFAN

Ai!... Nimic... Și dacă mâna ta cea dreaptă te smintește, tai-o pe ea, și o lea-padă în foc...

DOFTORUL ȘMIL

Da, în foc, dar nu s'o tai...

ȘTEFAN

Ce, Șmil, tu să îndrepti Evanghelia?

DOFTORUL ȘMIL

Eu să 'ndrept ? Nu îndrept nimic dacă nu îndrept piciorul Domnului la el căruia nume să închină stăpânul meu . . . Am cerca . . . dar sunt dureri . . . grozave dureri . . . o! brrrr!

ȘTEFAN

Ce dureri, Șmil ?

DOFTORUL ȘMIL

În loc să faci un foc mare, să tai piciorul și să-l lepezi în foc, mai bine ar fi, să iei tăria focului, și să arzi răul care se întinde . . . Brrr . . . Grozave dureri!

ȘTEFAN

Brrr! grozave dureri . . . Și se sfârșește. O! ho! ho! prieteni și vă e milă ? . . . Ardeți stricăciunea după acest stârv care a fost odinioară nebiruitul Ștefan! Puneți foc pretutindeni, s'aici . . . ș'aici . . . ș'aici . . . până 'eți preface în scrum trecuta mărire de o clipă ce-a strălucit în fața atâtor orbi, domnii creștinătății! . . . Șmil . . . a! Șmil . . . puteai să-mi spui d'a dreptul . . . Pe coconi să'i momești dar

pe Ștefan... Ardeți degrab și fără milă!
(Le face semn să se ducă). Să vedem dacă bătrânețile mele s'or mai aprinde de focul vostru.

UN CURTEAN

Petru Rareș.

SCENA IV

ȘTEFAN, PETRU RAREȘ și mai în urmă
DOAMNA MARIA.

ȘTEFAN

Ce vrei, Rareș?

PETRU RAREȘ

Doresc Domnului nostru a-tot-puternic sănătate și voe bună.

ȘTEFAN

Dorești...? Te crez... Domnului nostru...
hî... A-tot-puternic când îi dorești sănătatea
pe care nu o are...? Ce te sfiști ca o fecioară
când dă cu ochii întâiași dată de ce 'i e drag?...
Rareș... de la cine-ai învățat tu să ții
ochii în pământ? De la mine? Sau de la
tătăna-tău Rareș?... Da... socul e plăcut...
o fi dând trandafiri...

PETRU RAREȘ

Stăpâne n'am învățat știința erburilor, dar, pe cât mă taie capul, socul n'a dat niciodată trandafiri.

ȘTEFAN

Dacă te-ăr tăia capul cum taie brațul tău, dintr'un pescar ar eși preț de ce-a prins toți pescarii de la începutul lumii și până s'ar sfârși și pești și pescari... Oh!... Cine vine?... Mi s'a părut...

PETRU RAREȘ

Doamne...

ȘTEFAN

Mai bine.

PETRU RAREȘ

Ce să fie mai bine?

ȘTEFAN

Rareș, tu nu ești un baecat cu minte... Pentru ce Oana... (Rareș tresare)... Da... Oana mi s'a plâns că nu 'i mai prinzi pui de săl-

bătăciuni ... De ce? ... Te-ai făcut mare ...
O s'ajungi hatman ...

PETRU RAREȘ

Doamne ...

ȘTEFAN, îl mângâie.

Oh! prostule ... Ce te-aduce ?

RAREȘ

Am venit ...

ȘTEFAN

Dacă n'ai fi venit n'ai fi fost aci.

PETRU RAREȘ

Să ...

ȘTEFAN

Să?

PETRU RAREȘ

Eartă-mă, Doamne, iubese!

ȘTEFAN

A! ha! Ba vezi c'o să mă îndrăgostesc eu!

PETRU RAREȘ

E fată bună...

ȘTEFAN

Bună și frumoasă, firește.

PETRU RAREȘ

Bună...

ȘTEFAN

Ca pita caldă.

PETRU RAREȘ

Bună... săracă... și fără părinți.

ȘTEFAN

A! fără părinți? Atunci cum s'a născut?

PETRU RAREȘ

Necunoscuți, măria ta.

ȘTEFAN

Ai dreptate, că tu eu tat'său d'ai vorbi nu
l'ai cunoaște.

PETRU RAREȘ

Iubesc pe Oana, măria ta!

ȘTEFAN

Cum?.. N'am auzit... O! ho! ho!.. Cu bătrânețele... Da, Oana e fată bună și frumoasă, și cu minte... Picioarul meu știe, și Dumnezeu, și eu. Săracă și fără părinți... tu știi... Dumnezeu n'a aflat... Și eu mă îndoiesc... Tu mi-o pețești mie ca p'un copil... Și e copil mititica... Biiine... Dar ei... i-ai spus?

PETRU RAREȘ

Da, măria ta.

ȘTEFAN

Și?

PETRU RAREȘ

Că mă iubește ca p'un frate, dar că nu simte nimic... C'aș fi boer și ea...

ȘTEFAN

Ași, așa, așa! (Doamna intră pe ușa din stânga).
Doamnă... Ce frumos ești îmbrăcată... Rareș tocmai îmi povestea că iubește... Pe cine, mă?

PETRU RAREȘ

Pe Oana...

DOAMNA MARIA

Pe Oana?... Dar e un copil... Și săracă...
Și...

ȘTEFAN

Un copil... Nici tu nu erai mai mare...

DOAMNA MARIA, speriată.

Ștefane! Măria ta! (Îl trage d'o mână).

ȘTEFAN, îi face semn de înțelegere.

Nu-ți zisei d'asta ci d'astălaltă. Asta mă doare... Eu nu mă opui... Aș vrea să văz pe Oana alături de tine, s'o 'ngrijești, s'o aperi, să aibă și ea același nume ca tine. Când o zice cineva Oana să se gândească la Petru și mai sus... Rareș, dar și tu ești un copil. Abia să fi împlinit 21 de ani. Ei, tu știi din cine te-ai născut... și eu... Iea unul din caii mei care ți-o plăcă, fie și pe Voitiș...

DOAMNA MARIA

Voitiș?

ȘTEFAN

Știu... Să nu-încalici pe Voitiș, cî să iei alt cal care să te ducă ca vîntul pe fața pămîntului. Să nu ocolești, nici deal, nici vale, nici munte, nici iaz, nici codrii... pînă 'n Hârlău. Și să-i spui Rareșoaii așa: „mamă, mie mi-a venit ceasul, vreau să mă însor, și mireasa mea e bună, frumoasă, fără părinți, este Oana dela curtea Mariei a bietului Domn al Moldovei“. Și ce o chimbzuî ea, să vii să-mi spui... Că despre mine, vă blagoslovesc p'amîndoi!

PETRU RARES

Sbor...

ȘTEFAN

Să te văz... (Rareș dă să easă repede și se încercă). Nu p'acolo, Rareș, că n'o să ieși prin zid! (Rareș ese în fugă). Patima Mario. Țst copil mi-aduce aminte vremile vechi. I î î î... Nimic... trecător... Rău am făcut... I-am crescut în neștiință... Va află tot... Să-racul Petru... Să'l privim cînd pleacă... (Se duc la fereastra din dreapta).

DOAMNA MARIA

Să'l privim...

ȘTEFAN

Da, a luat pe Dereș... Pune șeaua...
Strânge chinga să crape calul... Sus...
(S'aude un tropot de cal). De când sunt n'am
văzut un călăreț care să'nghiță depărtările...
Mă... multă sănătate Răreșoaii... O! iartă-mă,
Doamnă... O biată bătrână, bătrână... Pe
după deal... la vale... Ca o mogâldeată...
Abia se mai vede... Nu se mai vede... Oh!
sângele mușatinilor n'are astâmpăr, fierbe,
năvălește ca haiturile dela munte!... Mario,
o să vie boerii... Să ne 'mbrăcăm de sărbă-
toare. Bogdan nu vrea. Opinteli zadarnice.
Io Ștefan Voevod, vreau!

DOAMNA MARIA

Să zic nu, m'aș unî cu dușmanii țării în
potriva copilului meu, — să zic da, aș ține
cu copilul în potriva tatălui. Să nărue un
tron din slava lui trecută și un altul se ri-
dică în strălucirea lui viitoare. Plâng pe unul,
binecuvintez pe celălalt. Intre aste două mă-
riri inima mea de femeie nu găsește mângăcre!

ȘTEFAN

Ștefan a trăit, Bogdan începe!

SCENA V

Stolnicul DRĂGAN și jitnicerul STAVĂR, intră
amândoi prin dreapta.

STOLNICUL DRĂGAN

Văzuși pe paharnicul Ulea?

JITNICERUL STAVĂR

Da, acum chiar.

STOLNICUL DRĂGAN

Tot așa?

JITNICERUL STAVĂR

Și mai dârj.

STOLNICUL DRĂGAN

A vorbit cu . . .

JITNICERUL STAVĂR

Da, cu cinci boeri mari, afară de cei doi
din sfatul domnesc.

STOLNICUL DRĂGAN

Ei, ce e ?

JITNICERUL STAVĂR

Strună . . . Și Ștefan din ce în ce mai rău . . .

STOLNICUL DRĂGAN

Așa se zice.

JITNICERUL STAVĂR

Vor să'l arză.

STOLNICUL DRĂGAN

S'a mai vorbit ș'altdată, dar cum e el, ba azi, ba mâine, cu judecățile, cu războaele, cu trimeșii dela Unguri, dela țarul Ivan, dela leșii, dela Mengli-Ghirai, dela turci, dela munteni, a dat zi după zi, an după an, până la prididit boala.

JITNICERUL STAVAR

Poi de l'o arde, cum e el de bolnav și de bătrân . . .

STOLNICUL DRAGAN

Și de slab . . .

JITNICERUL STAVĂR

S'a dus Ștefan...

STOLNICUL DRĂGAN

Vecinica lui pomenire...

JITNICERUL STAVĂR

Dumnezeu să-l ierte...

STOLNICUL DRĂGAN

A fost bun... nu zic...

JITNICERUL STAVĂR

Și drept...

STOLNICUL DRĂGAN

Cu țara, da...

JITNICERUL STAVĂR

Pe noi ne-a cam scurtat...

STOLNICUL DRĂGAN

Boer, răzăși, țăran supus, era tot una în fața
lui...

JITNICERUL STAVĂR

Moșiile le împărțea numai la ostași...

STOLNICUL DRĂGAN

Din supuși îi făcea răzăși, din răzăși boeri sadea...

JITNICERUL STAVĂR

Ce era, boerul de sfat, Cosma Șerpe? Nimic. Un răzăș. După bătălia dela Cosmin, îl boerî, ș'acum e în divanul țării...

STOLNICUL DRĂGAN

Și cu munteanca cea...

JITNICERUL STAVĂR

Jupânesele noastre, rar poftite la castel..

STOLNICUL DRĂGAN

Că de doi ani, de când l'a întezit boala, de loc...

JITNICERUL STAVĂR

Ca o călgăriță... cu fetele, toată ziua...

STOLNICUL DRĂGAN

De Rareș... ce ziei?

JITNICERUL STAVĂR

Harnic făcău... Bun de războaie... Portarul Arbore ştie multe...

STOLNICUL DRĂGAN

He! ba vezi că nu... Cu el a petrecut Ştefan în Hârlău... nu cu mine...

JITNICERUL STAVĂR

La frumoasa păscăriţă...

STOLNICUL DRĂGAN

Păi Rareş...

JITNICERUL STAVĂR

Aşa să zice...

STOLNICUL DRĂGAN

Arbore ştie bine.. La naştere l'ar fi înfierat..

JITNICERUL STAVĂR

E!

STOLNICUL DRĂGAN

Pe spata dreaptă c'un cerc.

JITNICERUL STAVĂR

Rareș o fi știind ?

STOLNICUL DRĂGAN

Nu se află.

JITNICERUL STAVĂR

Rareș plecă mai adineauri... Unde-o fi plecat ?

STOLNICUL DRĂGAN

Să duceà p'un dereș de nu i se vedeau picioarele... Unde ? Nu știu... Ulea vine ?

JITNICERUL STAVĂR

Nu crez, poate da, poate nu. Mi-a zis să ne uităm bine la Ștefan, că el e cam bolnav ..

STOLNICUL DRAGAN

Hi !

JITNICERUL STAVĂR

Ai auzit c'ast' noapte o bufniță a țipat toată noaptea pe castel ?

STOLNICUL DRĂGAN

Nu ...

JITNICERUL STAVĂR

Buha . . . țipă, țipă, până despre ziuă . . .
Când să sboare o mătă neagră haț, ș'o mâncă.
Măța să spălă pe bot. Un vultur căzù săgeată
și înhăță pe mătă. Pe vultur îl săgetă un
curtean, și, alergând după vultur, curteanul
căzù într'o prăpastie . . .

STOLNICUL DRĂGAN

Ce-o mai fi ș'asta ?

JITNICERUL STAVĂR

Și azi dimineată o vacă, din vitele dom-
nești, a sângerat în șistar, pe când o mulgea . .

STOLNICUL DRĂGAN

Ciudat !

JITNICERUL STAVĂR

Luna s'a arătat c'un cearcăn roșu; câinii
au urlat; o femee a născut un copil cu pi-
cioarele de ied . . .

STOLNICUL DRĂGAN

Urâte semne!

JITNICERUL STAVAR

Ș'acum privește . . . (Să uită pe fereastra din
dreapta).

STOLNICUL DRĂGAN

Acușica erà senin, fără pic de nori, și d'odată să bolovăniră nori negri cum e ca-tranul, că se 'ntunecă ca noaptea . . . Și colò, departe, departe, de unde izvorăște Suceava, cerul e roșu par'c'ar arde o cetate.

JITNICERUL STAVĂR

Privește . . . Vezi, tu, un nor . . . ca un ba-laur ? Cu cap, cu gura căscată, cu aripele în-tinse . . . cum să repede să înghiță p'un moș-neag cu plete lungi . . . Vezi ? . . . Acì . . . acì . . . ha . . . haiti . . . S'a topit moșneagul . . . Cine vine ?

SCENA VI

CEI DE SUS. Hatmanul LUCA ARBORE, postel-nicul TOADER, vornicul JURJ, păreălabbii COSTEA, DRAGOȘ, ȘANDRU, și ALEXA, vin prin intrarea din dreapta.

HATMANUL ARBORE

Bună ziua frate Drăgan, bună ziua Stavăr.

STOLNICUL DRĂGAN

Bună să-ți fie inima.

JITNICERUL STAVAR

Ca totdeauna . . .

POSTELNICUL TOADER, se uită pe fereastră.

Bună, bună și nu prea bună . . .

PÂRCĂLABUL COSTEA

Ce ? Inima lui Arbore ?

POSTELNICUL TOADER

Ași . . . ziua de azi . . . Să zice că ziua bună
să cunoaște de dimineață . . . Până mai adi-
neaurea senin, și deodată s'a întunecat că
abiă să mai vede . . .

PÂRCĂLABUL DRAGOȘ

Eră să plec la Neamțu . . . M'ar fi murat
ca p'un câine . . .

PÂRCĂLABUL ȘANDRU

Inhămasse la olac, când mă vesti Moghilă . . .

VORNICUL JURJ

Ce sărbătoare să fie azi?

HATMANUL ARBORE

Niciuna.

VORNICUL JURJ

Moghilă, mi-a zis să mă îmbrac ea de sărbătoare.

PÂRCALABUL ALEXA

Și mie...

STOLNICUL DRĂGAN

Și mie...

PÂRCĂLABUL ȘANDRU

Și mie...

HATMANUL ARBORE

Cine știe ce vrea Domnul, ție'l Dumnezeu să'l ție...

POSTELNICUL TOADER

Că mult e bun...

PÂRCĂLABUL DRAGOȘ

Și viteaz...

PÂRCĂLABUL ȘANDRU

Și nepărtinitor...

PÂRCĂLABUL ALEXA

Și darnie...

VORNICUL JURJ

Ce e al lui e-al țării... Ce e-al țării e-a lui
Dumnezeu...

POSTELNICUL TOADER

Drepte ș'a făcut cărările lui... Și bolnav,
că mai bine aș fi fost eu...

HATMANUL ARBORE, imitând pe Ștefan.

„Nimic... Mario... ce tresari...“ Mititelul!

STOLNICUL DRĂGAN

Că par'că n'ar mai fi el...

HATMANUL ARBORE

Cum n'ar mai fi el? Dar cine vrei să fie?
Cine-ar răbdă cum rabdă el? Cine nu s'ar
odihni, în locul lui? Și cine n'ar umplea
lumea cu vaetele? S'a plâns cuiva Drăgane?

STOLNICUL DRĂGAN

O vorbă, Hatmane...

HATMANUL ARBORE

O vorbă neghioabă!

STOLNICUL DRĂGAN

Fie...

HATMANUL ARBORE

N'ar mai fi fost!

POSTELNICUL TOADER

Pace, fraților.

SCENA VII

CEI DE SUS. Clucurul MOGHILĂ, intră, resuflând repede prin dreapta.

CLUCERUL MOGHILĂ

Ei, asta nu înțeleg! Să mă tai și să mă presari cu sare pe creștături și tot nu înțeleg?

POSTELNICUL TOADER

Ce, Moghilă, ce nu 'nțelegi ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Da, d-ta, că ești tobă de 'nvățătură, înțelegi?

POSTELNICUL TOADER

Ce, mă omule, ce să 'nțeleg ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Ai dreptate, că nu e de 'nțeles... Mă duc la el. Se plimba prin casă. Cum mă văzu, sbugea în pat. Și „aoleo, păcatele mele... ce am...

ce am?“ Iacă nu 'nțeleg, și pace! (Toți boerii se uită cruciș la Moghilă).

POSTELNICUL TOADER, surizând.

Păi, nici eu nu 'nțeleg.

CLUCERUL MOGHILĂ

Nu spui eu ?

POSTELNICUL TOADER

Moghilă, vino-ți 'n fire! Ce-ai spus? Cine a zis, ș'a făcut, ș'a dres?

CLUCERUL MOGHILĂ

Nu vă spusei?... Adevărat... Capul meu ăl zăpăcit. Paharnicul Ulea, frate...

MAI MULȚI

Paharnicul Ulea ?

CLUCERUL MOGHILĂ

Spus din fir a păr... Cum ăl de sus vrea... El, ași... „ce am... ce am...“ Dar mort d'ai fi și la așa poruncă ar trebui să te scoli și să umbli ca 'n ziua d'apoi...

HATMANUL ARBORE

Silit!

SCENA VIII

ȘTEFAN intră la brațul DOAMNEI MARIA, îmbrăcat în zale de argint c'o mantie de postav roșu blănită cu caecom. Galben la față și cu cearcăne la ochi. Șchioapătă. Doftorul IERONIM da CESENA, doftorul KLINGENSPORN, doftorul ȘMIL.

Vin pe ușa din stânga.

ȘTEFAN

Sunt între două săbii... Doamna ș'asta... Amândouă m'au slujit cu credință... P'amândouă mi-am pus nădejdea... (Schimburi de 'nchi-năciuni). Vedeți cum mă sprijin... Ș'amândouă mă țin... Una d'ar fi ceva mai slabă, m'aș prăvăli de pe scaunul Moldovei drept la minăstirea Putnei în rîndul strămoșilor... O! Lasă Șmil... n'ai grije... (Se uită printre boeri) voi fi al vostru... (Caută cu ochi). Da... Șmil, da... Ai zis ceva?

DOFTORUL ȘMIL

Eu? Nu, măria ta.

ȘTEFAN

Par'că vedeam bine... (Să freacă la ochi. Către un curtean). Să vie boeri. Intre ei nu era. Drăgan mai încoă, Stavăr mai aproape...

(Cantă cu ochi). Paharnicul Ulea n'a venit?
Moghilă... (Boeii să uită încrecați).

CLUCERUL MOGHILĂ

Aici, măria ta.

ȘTEFAN

N'ai fost...?

CLUCERUL MOGHILĂ

Fost, măria ta...

ȘTEFAN

A plecat... Ți-am spus să te duci îndată...

CLUCERUL MOGHILĂ

Îndată... măria ta...

ȘTEFAN

Nu l'ai găsit?

CLUCERUL MOGHILĂ

Găsit, măria ta... E cam bolnav...

ȘTEFAN

Ce?... E bolnăvior, bietul paharnic...
Cine să 'mi guste vinul de Cotnar...? Il

doare capul...! Oh-ho!... Il doare... Il doare... Și ce-l doare?

CLUCERUL MOGHILA

'Ce, că-l ieà eu frig, că-l ieà eu călduri, și stă ghiemuit în pat...

ȘTEFAN

Il doare capul...

CLUCERUL MOGHILĂ

De cap nu mi-a vorbit, măria ta.

ȘTEFAN

Il doare capul! La cap e stricăciunea... Nu e la locul lui... Hatmane Arbore, să vie și ostași... Nimie, Doamnă... Ce fulgere... Ca afară... Moghilă!

CLUCERUL MOGHILĂ

Ascult, Doamne.

ȘTEFAN

Ascultă, până mai ai când... Du-te la paharnicul Ulea... Șade lângă castel... Cine mă iubește e-aproape de mine... Nu cașă, Stolnice Drăgan?

STOLNICUL DRĂGAN

Da, măria ta.

ȘTEFAN

Du-te de 'i spune că eu și jitnicerul Stavăr dorim să-l vedem . . . Nu dorești Stavăr? . . . (Boerii să uită unii le alții).

JITNICERUL STĂVAR

Cum zici, măria ta.

ȘTEFAN

Dar tu, cum zici ? . . . (Lui Moghilă) Că e rău să pue pe Drăgan și pe Stavăr în potrivă cu vorba lor și vorbele lor în potrivă cu ei înșiși . . . (Joe de priviri între boeri) Că Ștefan n'ar stă la îndoeală de ceeace ar trebui să hotărască dacă sufletul lui ar vreă . . .

CLUCERUL MOGHILA

Prea slăvite Doamne . . .

ȘTEFAN

N'ai înțeles?

CLUCERUL MOGHILA

Eacă sabia . . . tae-mă, omoară-mă . . .

STEFAN

Aşa de curat? (Jocul privirilor se înteteşte). Nimeni din voi n'a... Cum să pricepeţi ceea ce nu e de priceput? După patru-zeci şi şapte de ani de domnie... A!... Signore, să mă razim de braţul tău... Moghilă...

CLUCERUL MOGHILĂ, tresărind.

Acî, Doamne!

STEFAN

Ce strigi aşă de tare?... Du-te şi-i spune să vie până să nu viu eu!.. (Moghilă se duce repede. Din partea dreaptă intră sfatul ţării, se închină şi s'aşază în jeţuri). Ce de judecăţi am vânturat împreună... (Intră ostaşi prin partea stângă din fund). Ce de bătalii... (La sfetnici). Senini şi fără interes... (La ostaşi). Cu patimă şi cu interes... Şi toate cu aceeaşi ţintă... Signore, treci de partea astălaltă... (Intră paharnicul Ulea şi clucerul Moghilă prin dreapta). A! Paharnice... scumpa d-voastră sănătate...

PAHARNICUL ULEA

Abià mă ţin picioarele...

ȘTEFAN

Schimbă-le cu ale mele... Fii, mă omule, tânăr, voinic, ca un brad, fii ca mine... Ei o leacă suflarea... o leacă piciorul... o leacă de căldură... o leacă încheeturile... dar încolo... aproape nimic... (Încearcă sabia). Nu vrea să iasă... Nu vreau să vrea să iasă... Și de ce-aș vrea? (Către Ulea). Să spui feciorul tău să nu stea cu capul în jos... Signore, mută-te în partea astălaltă... (Bogdan vine din fund trist, îmbrăcat în zale de sus până jos, cu mai mulți ostași). Pe cine zăresc? Pe tine te mai așteptam... (Ștefan să sue în jețul cu stemă din dreapta tronului. Bogdan dă să-i sărute mâna. Ștefan îl oprește). Prea e caldă și nădușită... Așteaptă să se răcească... (Către Doamnă și Bogdan) Ce tresăriți? ... Da, văz o Doamnă care să plimbă pe lângă castel...

DOAMNA MARIA, îndurerată.

Nu e nimeni, măria ta!

ȘTEFAN

Nimeni... (Doftorul Șmil să pleacă la urechia Domnului. Îi șoptește ceva). N'ai grije... Voi fi al tău sau al Doamnei...

DOFTORUL ŞMIL

Al Doamnei ? . . . Al Doamnei Maria, măria ta . . .

ŞTEFAN, se ridică din jeţ.

Maria şi Moldova e tot una . . . Ostaşi, boeri, curteni, v'am adunat acî să staţi mărturie după ce n'oi mai fi. Sunt patru-zeci şi şapte de ani . . . mulţi şi puţini . . . de când Moldova îmi eşi înainte cu Mitropolit, episcopi, egumeni, boeri, răzăşi şi ţărani, în câmpul dela Direptate, şi cum vrû Moldova aşà vrusei şi eu. Că vrû ea un Domn drept, şi n'am despuiat pe unii ca să îmbogăţesc pe alţii . . . că vrû ea un domn treaz, şi am veghiat, ca să-şi odihnească sufletul ei ostenit . . . că vrû ea ca numele ei să'l ştie şi să'l cinstească cu toţii, şi numele ei trecû graniţa, dela Caffa până la Roma, ca o minune a Domnului nostru Isus Christos . . .

HATMANUL ARBORE

Numele tău, măria ta!

TOTI

Aşà e!

ȘTEFAN

Nu... nu!.. Eu am fost biruit la Războeni și la Chilia, Moldova a biruit pretutindenea! Am fost norocul, a fost tăria!.. Sunt bătrân... (Se întoarce și privește grupul unde stau Paharnicul Ulea, Stolnicul Drăgan și Jitnicerul Stavăr).

MULTIMEA

Nu! nu!

ȘTEFAN

Oh! pădure tânără!... Unde sunt moși voștri? Presărați... la Orbic, la Chilia, la Baia, la Lipnic, la Soci, pe Teleajen, la Racova, la Războeni... Unde sunt părinți voștri? La Cetatea Albă, la Cătlăbugi, la Scheia, la Cosmin, la Lențești... Unde sunt... bătrânul Manuil și Goian, și Știbor și Cănde, și Dobrul, și Juga, și Gangur, și Goteă, și Mihai spătarul, și Ilea Huru Comisul, și Dajbog pârcălabul, și Oana, și Gherman, și fiara paloșului... Boldur?... Pământ!... Și pe oasele lor s'a așezat și stă tot pământul Moldovei ca pe umerii unor uriași! (Se oprește ostentiv). Suflarea... bătrânețea... (Săgetează cu privirile grupul lui Ulea). C'am cercat să unesc

apusul într'un gând, că zic că sunt creștini, și trimeșii mei au bătut din poartă în poartă, rugându-se mai mult pentru ei ca pentru noi, să lase războaiele de zavistie și să se ridice împotriva primejdiei obștești a creștinătății... Le trebuiă un om?... Eră... A fost... Acum e bolnav... Văzând că rămâi cu făgăduelile, am căutat să unesc răsăritul. (Fulgere, plouă repede). Ș'am trimes la Unguri, la leși, la litvani, la ruși, la tătari... Au făcut cărări bătând drumurile pustii oamenii mei, și de geaba. Invoeli cu peceti 'n calapoade, iscălituri fudule... Și praful s'a ales de invoeli. Vladislav un molău, un intristat; Alexandru un fudul, un Iagelon, o slugă a popii dela Roma; Ivan un năuc, căzut în copilărie... (Un tunet urmat imediat de un trăsnet). Când voi fi în fața lui, voi îndrăzni să'i zic: „Doamne, „tu singur știi ce-a fost pe inima mea, că 'n „tine am crezut, că nici-o deșărtăciune nu „s'a lipit de sufletul meu, că am stat zid ne- „clintit în fața păgânilor... Dar toți m'au pă- „răsit... Doamne, osindește-mă dupe păcatele „mele, ci nu mă osindî de pacea cu turcii spre „mântuirea sârmanului meu popor!” (Fulgere și tunete). Bogdane, turcii sunt mai credincioși ca

creștini, cuvântului dat... Țineți minte cuvintele lui Ștefan care v'a fost baciul până la adânci bătrânețe... că Moldova n'a fost a strămoșilor mei, n'a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri și a urmașilor urmașilor voștri în veacul vecilor... Ah!... nimic... Bătrân, bolnav și neputincios... Mantia asta e prea grea... S'o poarte alt cineva mai tânăr... (Mișcare în mulțime. Mirare). Bogdane!... (I'o pune pe umeri). Și voi, mărturie a ceea ce ați văzut, spuneți țării (Tunelele să întetesc) că voința mea e să se ungă Bogdan de când sunt în viață... Că voința mea și a ei a fost pururea una... (Capetele boerilor să pleacă în semn de ascultare) Signore, dă'mi mâna. (Ștefan trage pe Bogdan spre tronul Moldovei). Bogdane... vino... suete... așezăte... pune coroana... Bine... (Ingnuchiă). Doamne, binecuvintează... (Dă să-i sărute mâna). Ah!... (Să rostogolește de pe treptele tronului în brațele Mariei și a doftorului Cesena).

MARIA

Ștefane! (Să reped cu toți spre Ștefan).

DOFTORUL ȘMIL

Altfel nu s'ar fi putut!

HATMANUL ARBORE

A murit ?

CLUCERUL MOGHILA

Cine să moară ? Soarele nostru n'a apus
încă!

ACTUL IV

O cameră a castelului. În fund un pat de stejar cu perdele de in. Perdelele acoperă patul. Lângă pat o piele de urs și două de lup. O masă. Pe masă felurite doftorii și paharul de alabastru. În fundul patului domnul nostru Iisus Christos pe cruce. O ușe de paraelis. Un iconostas. În stânga o ușe cu trei trepte și o fereastră care se deschide în curtea castelului. Intrare în dreapta. Să erapă de ziuă. La început s'aud păsările cântând.

Un scaun cu stema Moldovei în planul întâi.

SCENA I

DOAMNA MARIA, IRINA, REVECA, OANA

IRINA

Culcă-te, frumoasă Doamnă, n'ai închis ochii toată noaptea ...

REVECA

Măcar un ceas, Doamnă.

DOAMNA MARIA

Să'l fi văzut, o! Irino! eu ce foc vorbia ascunzându-și durerile... părea un sfânt!.. Cu câtă lepădare de sine și-a scos mantia domnească și-a pus-o pe umerii lui Bogdan... A târît pe Bogdan pe tron, a îngenuchiat, a dat să'i sărute mâna... și s'a rostogolit... o!...

IRINA

Osteneala, măria ta.

REVECA

De când se 'ntoarse din pustia de Pocuția.

DOAMNA MARIA

Sît... Să nu te auză că vorbești așa.

OANA, se duce în virful picioarelor la pat.

Doarme, Domnul, doarme.

IRINA

E zăbit de osteneală.

REVECA

A adormit? Se face bine.

DOAMNA MARIA

Să te-auză maica Domnului! (S'aude gemând.
Doamna Maria se duce binișor la pat).

OANA

Doarme?

DOAMNA MARIA

Doarme, bodaproste!

IRINA

Odihnă sufletului fără odihnă!

DOAMNA MARIA

De două nopți n'a dormit așa de liniștit.
Cum ațipiă, lega vorbe fără șir cu unele gânduri întunecate... „A! paharnice vrei ipitropie la scaunul Moldovei...“ Și eri, toată vremea cu ochii la paharnicul Ulea... O fi ceva... Ce să fie..?

REVECA

Nu e nimica...

IRINA

Ca omul bolnav...

DOAMNA MARIA, se duce la fereastră.

Și ce bucurie!... Pasărilor au început cu limbuția lor... Cucul s'aude cântând... Soarele răsare aurind munți... Cerul senin... Și Ștefan zace... Ce nepăsare! (Plânge năbușit).

IRINA

Culcă-te, frumoasă Doamnă!

REVECA

Ei da, da...

DOAMNA MARIA

Fie... In odaia d'alături... Rămâi tu Oană... Cum s'o seculă să-mi dai de veste... Auzi?

OANA

Da, Doamnă.

DOAMNA MARIA

Mititica, nu se cunoaște că n'a dormit...
(Es pe ușa din dreapta).

SCENA II

OANA, ȘTEFAN, într'un vesmânt de borangie.

OANA

Dă-i Doamne somn dulce și mai dulce, ca

la un copil de țâță scăldat și primenit!...
 Ce zile posomorîte și ce nopți lungi... Toată
 nopticica m'am rugat... Să vedem ce face...
 (Se duce binișcr la pat și desface perdelile) A!...

ȘTEFAN

Ce, te-ai speriat, Oană?... Dă perdelile
 într'o parte...

OANA

Credeam că dormi, Doamne, credeam că
 dormi...

ȘTEFAN

Vin'o 'neoa... așaaa... (Oana, îngenuchiă
 lângă pat) Așaaa...

OANA

Credeam că dormi...

ȘTEFAN

Dormii, ș'am să dorm, ș'am să dorm...
 Doamna?

OANA

Acum eși. Nu crez să'și fi seos haina...
 (Să scoală) Mi-a zis s'o vestesc.

ȘTEFAN

Lasă, Oană, pe biata Doamnă să se întinză o leacă... Pe doftori până i-am făcut să ieasă... In eurînd au de lucru... Oană, ție nu'ți place să vorbești cu mine?

OANA

Stăpâne...

ȘTEFAN

Nu, băbătie, nu așa... Acî... da...

OANA

Cum vrei, măria ta...

ȘTEFAN

Vreau să vorbim mult... mult...

OANA

Cum vreă măria ta așa vreau și eu... Voința măriei tale nu'mi dă pas să voesc altfel... Si mi-e așa de drag!

ȘTEFAN

Ce ți-e așa de drag?

OANA

Când simț că'ți fac plăcere... când îmi zici cum îmi zici...

ȘTEFAN

Băbătie? ... Oh! ... nimic ...

OANA

Ah!

ȘTEFAN

Ce? ... Boala mea? ... Nu, n'am să mai
bolesc multă vreme ...

OANA

De ce?

ȘTEFAN

Cum de ce? ... Nu vrei să'mi treacă? ...

OANA

O! ba da! ... Dar, măria ta. ai zis tocmăi
dela lingurea ... „n'am să mai bolesc multă
vreme ...” că ... (Oana să șterge la ochi).

ȘTEFAN

Mie nu-mi plac ...

OANA

Nici mie ... Eacă așa, ca o proastă ...

ȘTEFAN

I ... î ... Să te sărut ...

OANA

Aș vrea...

ȘTEFAN

Ce?

OANA

Să te faci la loc, să 'ncalici pe Voitiș...

ȘTEFAN

Da, da, pe Voitiș...

OANA

Și să te duci, să te duci, și să te 'ntoreci iarăși biruitor ca totdeauna...

ȘTEFAN

Să mă duc, să mă duc și să mă 'ntorec iar pe Voitiș...

OANA

Iar... În fiecare zi dela Dumnezeu, noi, fetele, vorbim de biruințele Măriei tale, par'că am spune niște basme vechi...

ȘTEFAN

Da, da... Mâna și piciorul ăsta blestemat...

OANA

Nu zice așa, măria ta... De multe ori mă gândesc că de ce nu fusei eu un băiat!... Nu m'aș fi deslipit de măria ta... P'un cal ca un zmeu... c'un paloș ca o limbă de foc... Și mi-ai fi zis: „Ioane... vezi bulucul cela? Să nu mai fie!“ Și unde m'aș fi săltat în scări, și m'aș fi făcut nevăzut, și m'aș fi întors nădușală și sânge, și aș fi zis: „nu mai sunt, măria ta!“... Ba, uneori visez... Dacă... și nu sunt!...

ȘTEFAN

Oană, ce suflet e'n tine!

OANA

Se vede că tata — cine-o fi fost — a fost ostaș...

ȘTEFAN, se scoală într'o rină.

Da... și ce ostaș!

OANA

L'ai cunoscut?

ȘTEFAN

Firește!... Eră un om... de măsura mea...

Cu mustăți aduse... tocmai ca mine... Cu
părul alb... asta... nu... cu părul cărunt
și-l purta lunguleț... ca și mine...

OANA

Bietul tata! Și cum a murit?

ȘTEFAN

Rănit la picior... ca și mine... Ce fulgere...

OANA

Nu fulgeră, măria ta...

ȘTEFAN

Ca și mine... Dă'mi un pahar cu apă...

OANA

Mă duc s'aduc proaspătă dela isvor... (Ese
prin stânga).

ȘTEFAN

Ăstor doi copii nu le-am spus... păcat!..
Și mi-e așa de dragă ca ochii din cap... Î...
Și poate să mă duc călare pe Voitiș... E
sângele meu în ea... Să'i mărturisesc barim
ca 'n vis, până mai e vreme... (Se aude Oana

suind repede scările). În inima mea, ca o dulce moleșeală . . . (Oana vine c'un urciior de argint. Iea paharul de alabastru și toarnă de sus).

OANA

Ce rece și limpede e!

ȘTEFAN

Limpede ca privirile tale, ca sufletul tău, ca vorbele tale . . . numai că privirile, sufletul și vorbele tale, sunt calde ca lumina soarelui de dimineață . . .

OANA

O! măria ta!

ȘTEFAN

Paharul . . .

OANA

Dar nu beà repede . . . e prea rece . . .

ȘTEFAN

Nu . . . (Ștefan beà și începe să casce). Mi-e somn . . . Imi cad ploapele . . . Oană . . . (Oana

vrea să tragă perdelele). Nu... par'că-aș fi un osândit... Doftori se vede că mi-au dat un aromitor... Du-te la fereastră Oană... (Cască). Deschide fereastra... Aerul bun, dimineța... Soarbe'l pe gură... Resuflă bine... (Cască, se face că adoarme, apoi începe să vorbească ca'n vis, rar și cu glasul schimbat)... O!... Ce?... Nu vreau...

OANA, sare dela geamuri.

Măria ta!

ȘTEFAN

... Pe valea unde să 'ntinde umbra norilor ca un oghial...

OANA

A adormit? Așa de repede? Ca un copil la sânul mă-sei... Visează...

ȘTEFAN

... Zidăria cenușie... departe... Castelul meu din Hârlău...

OANA

L'am turburat cu vorba mea, ca o seacă... Ce să fac? Il iubesc așa de mult... Aș vrea

să fiu pielea de urs pe care calcă, vesmintele cu care se 'mbracă, sabia de care nu se desparte...

ȘTEFAN

... E de mult... Nu... Răreșoaea... cântă de te slăviă cântece bătrînești... Tot am uitat... Peste câteva luni născu o fată... Da... eu... Ștefan... tatăl bun al ei...

OANA

De multe ori visezi ce cu gândul n'ai gândi.

ȘTEFAN

... La doi ani o iau ș'o aduc la curte... mărturisesc Doamnei... Cum e ea bună... o crește ș'o îngrijește ca pe copilul ei...

OANA

Ce Dumnezeu! (Să uită lung la Ștefan) Răsuflarea grea... Doarme...

ȘTEFAN

... N'a înțeles... De unde?... Să face mare... Ochii verzi, părul rotunjit pe spate și galben ca spicul copt... Oana!...

OANA

Pruncă, măria ta! O! cum mi se bătù
inima! Imi vine să'l deștept. Mânile mi s'ar
topi ca ceara... In vis multe spune omul...

ȘTEFAN

... Mângâierea mea... Rodul meu din
urmă... Visul meu... Căci nu i-am spus...
Poate să mor...

OANA, se închină.

Ferească maica domnului de jaful tătarilor
și de moartea Voievodului nostru!

ȘTEFAN

... Pe umărul stâng are un luceafăr...
semn că este ea...

OANA

Doamne!... Doarme... Visul lui mă
arde... Mâna dreaptă îmi furnică... Ochii
verzi, părul rotunjit, doi ani, crește la castel,
nu i-am spus... E vis?... N'am voință...
Și 'n vis vorba lui e poruncă... Să caut...
Să mă uit... Ah! rupeți-vă încheeturi dacă

nu vă desfaceți... Oh! D'aea îl iubiam, nu ca roabă ci ca copil!... (Ș'acoperă ochii și plânge năbușit).

ȘTEFAN

I... î... î...

OANA

Ce, măria ta ?

ȘTEFAN

Ah! ce vis frumos... ș'odată într'unul urît... Cum mi se bate inima... apă... apă...

OANA

Apă, Doamne! Beà apă, să'ți treacă!

ȘTEFAN

Oană, Oană! Vino încoa, aici... (Ii ieà capul în mâni, o privește țintă și lung, ș'o sărută de mai multe ori, pe păr, pe obraji, pe frunte). Ai înțeles Oană ?...

OANA

Da, măria ta! (Ii curg lacărmile).

ȘTEFAN

Nu plânge...

OANA

Nu plâng... Sunt fericită și nefericită...
Fericită de vis, nefericită că suferi așa de
mult...

UN CURTEAN

Rareș vreă să intre cu d'asila... I-am spus...

SCENA III

ȘTEFAN, OANA și PETRU RAREȘ, prăfuit și noroit.

PETRU RAREȘ, vine din stânga.

Doamne!

ȘTEFAN

O! Rareș, ești ca un câne scăpat din ju-
jău... O! ho!

PETRU RAREȘ

M'a dus iubirea ca vântul și m'a întors
grijea ca gândul. Am trecut riuri, iazuri, mo-
cirle, viroage. N'am ocolit nici deal, nici vale.
Mi-a plesnit calul, am prins altul... Al cui
o fi? Nu știu. Ș'am ajuns.

ȘTEFAN

Tot ?

PETRU RAREȘ

Tot, măria ta!.. Oană să mă iubești ca p'un frate.

OANA

Cum ți-am spus, Rareș.

PETRU RAREȘ

Ca p'un frate bun, din aceeași mamă și din acelaș. . .

OANA

Cum ?

RAREȘ

Din aceeași mamă. . .

OANA

Da, frate. . . (Se îmbrățișează).

ȘTEFAN

Două ramuri ale aceluiași stejar bătrân!
Rareș, grozav te așteptam. . . Ai! ai!..

OANA

Ce ?

ȘTEFAN

Nimic... (Lui Rareș) Na. Iea cartea asta. Bag'o în sân. Iea seama la pecetie. Pune cai la un oloc. Alege unul bine ferecat. Și la drum. Zi și noapte. Schimbă cai din popas în popas. Și să nu te oprești decât în Țari-grad. Acolo s'o dai în mâna marelui vizir. Și să vestești tuturora — să nu uiți pe Ștefănel al reposatului Alexandru — că eri am pus pe Bogdan în scaunul Moldovei și azi, 2 Iulie, să string glasurile țării să'l aleagă și Mitropolitul Gheorghe să'l ungă.

PETRU RAREȘ

Da ?

ȘTEFAN

Da ce te uiți așa ?

PETRU RAREȘ

Poi ?

ȘTEFAN

Poi ?

PETRU RAREȘ

Măria ta...

ȘTEFAN

Nu vezi suflarea mea? Nu simți încheeturile mele? ... Cum să le simți... Ai!.. Ai auzit pe Ștefan văetându-se vre-odată?

PETRU RAREȘ

Nu, măria ta...

ȘTEFAN

L'ai văzut vr'odată lungit în pat?

PETRU RAREȘ

Nu, măria ta...

ȘTEFAN

Mi-a venit veleatul... O tărie mai am: să nu mi-ascunz sfârșitul... (Oana plânge năbușită). Ah! Oană, Oană... vino încoă... trăește, trăește moș Ștefan... Rareș, ca vântul!

PETRU RAREȘ

Ca vântul.

SCENA IV

ȘTEFAN, OANA, un PIETRAR

UN CURTEAN

Meșterul pietrar...

ȘTEFAN

Cine?... Să intre... Piatra care s'acopere
ce a mai rămas din deșărtăciunea omului...

OANA

Deșărtăciunea omului?

ȘTEFAN

Deșărt ca merticul cu boabe când ai golit
merticul...

OANA, se silește ca să'l înțeleagă.

Când ai golit merticul?

ȘTEFAN

N'ar fi tot una... Sunt deșert, dar de de-
șărtăciuni niciodată n'am fost plin.

MEȘTERUL PIETRAR

Doamne, eacă ce-am făcut. (Desfășură un per-
gament).

ȘTEFAN

Tu ?

MEȘTERUL PETRAR

Din câte mi-ai spus, măria ta.

ȘTEFAN

Slovele prea mari și prea mic chenarul.

MEȘTERUL PIETRAR

Să sporese chenarul.

ȘTEFAN

Peatră e mărginită de... (S'arată). Dacă sporești chenarul în măsura slovelor va să mărești... (Pe furiși de Oana) tocmai când... a!... se micșorează... Că se duce din el ceeace a fost silnic coprins și abia așteaptă să izbucnească slobod... el... ai!.. dar nu eu... Dacă mărești piatra se supără cei din dreapta și cei din stânga... Acolo sunt toți de-o-potrivă...

OANA

Cine se supără ?

ȘTEFAN

Meștere, păstrează măsura. N'am vrut un lucru uimitor ci cumpănit. Nu-ți dau pe mână sufletul ci trupul. (Meșterul pietrar ese prin stânga).

OANA

Trupul ?

ȘTEFAN

Cum ? Să-i dau lui să-mi împodobească sufletul ?

OANA

Sufletul ? Dar ce om ar mai născoci când Dumnezeu n'a mai avut ce dărui ?

ȘTEFAN

Taci . . . Simț ce e durerea . . .

SCENA V

ȘTEFAN, DOAMNA MARIA îmbrăcată în alb și OANA

DOAMNA MARIA, vine din dreapta.

De mult te-ai deșteptat ? M'ai păgubit într'o clipă cu ce nu mi-ar da veacurile . . .

ȘTEFAN

Care veacuri, buna mea Marie? Ale trecute sau ale ce vor veni? Din ale trecute ai eșit, nu puteai perde din ceeace n'ai învățat. Cele viitoare? Care înțelept nu va zice cu eclesias-ticul: „o sută de ani ca ziua de eri?“ ... Oană... un pahar de apă... o... o... o!... Așa 'mi placi Mario!

DOAMNA MARIA

Ce te-a durut, măria ta ?

ȘTEFAN

Pe mine ? Tot... Pe mine ? Nimic...

DOAMNA MARIA

Ți-e cald ?

ȘTEFAN

Nu.

DOAMNA MARIA

Ți-e frig ?

ȘTEFAN

Nu.

DOAMNA MARIA

Cum te simți ?

ȘTEFAN

Ca doi oameni care ar eși din același om.
Unul rănit celălalt mândru. Mi-e milă de cel
rănit, mă duc după cel mândru...

SCENA VI

CEI DE SUS. Hatmanul ARBORE, postelnicul
TOADER, vin din stânga.

HATMANUL ARBORE

Ce mai faci, măria ta ?

ȘTEFAN

Ce mai face, paharnicul Ulea ?

HATMANUL ARBORE

El ? sănătos.

ȘTEFAN

Adevărat ? E mai bolnav ca mine !

POSTELNICUL TOADER

Mai mult se făcea...

ȘTEFAN

Eri? Nu se făcea, să pregătea să facă...
Umbla încet să nu'l simță nimenea... Cum
vi se pare vorba lui?

HATMANUL ARBORE

Nu i s'aude glasul. Șoptește, nu vorbește.

ȘTEFAN

Și ce șoptește?

HATMANUL ARBORE

Nimicuri.

OANA

Nimicuri?

ȘTEFAN

Dar ce șoptește, Oană?

OANA

Știu eu, măria ta?

ȘTEFAN

Firește că tu nu știi, cum e firesc să știe
portarul Sucevei...

HATMANUL ARBORE

Ce să știu, măria ta?

ȘTEFAN

Luați seama la Ulea, la Drăgan și la Stavăr . . . Bogdan, ce face ?

POSTELNICUL TOADER

Impotriva voinței lui, ceeace i-a poruncit măria ta. Serie lui Vladislav.

ȘTEFAN

Eu nu dau porunci Domnului meu . . .

DOAMNA MARIA

Dar fiului tău . . .

ȘTEFAN

Până eri el ascultă, de eri încoà eu ascult . . .

POSTELNICUL TOADER

Au să vie doftori, măria ta.

HATMANUL ARBORE

Și noi . . .

ȘTEFAN

O să s'adune țara, și voi slujiți domnului nu omului, lui Bogdan, nu lui Ștefan... Să nu se țeasă vr'o urzeală...

HATMANUL ARBORE

Impotriva cui?

ȘTEFAN

Impotriva voinței mele de când eram domn...

HATMANUL ARBORE

Voința ta, Doamne? Ca apele Ceahlăului când se umflă primăvara. Ce zăgaz n'ar rupe? Cine să pue piepturile?

ȘTEFAN

Ulea... Drăgan... Stavăr...

HATMANUL ARBORE,

Dar n'a ruginit sabia care a slujit lui Ștefan!

ȘTEFAN

Ho! domol, Arbore... domol... Vâriți-vă printre cei ce să adună, și spuneți că voința

mea e să nu curgă sângele pe locașul meu ohavnic... (Es Arbore și Toader prin stânga).

OANA

Temeți-vă de oamenii cari șoptesc. (Intră doftorii și clucerul Moghilă).

SCENA VII

ȘTEFAN, DOAMNA MARIA, OANA, clucerul MOGHILĂ, doftorul CESENA, doftorul KLINGENSPORN și doftorul ȘMIL cu niște legături în mână.

Toți intră prin dreapta.

ȘTEFAN

Sunteți câte și trei? Să cunoaște că v'ați culcat târziu...

DOFTORUL ȘMIL

Și după ce s'ar cunoaște, măria ta?

ȘTEFAN

Ochii trași... o! o! o!... Șmil... par'că un zugrav ți-ar fi încondeiat chipul... Ca un mucenic...

DOFTORUL ȘMIL

Ca un mucenic? Eu? Ca un mucenic?

CLUCERUL MOGHILĂ

La măriia ta, nu să cunoaște.

ȘTEFAN

Nu se mai cunoaște... Nu te gândi la zilele d'acuși ci la întruchipările de mai nainte...

CLUCERUL MOGHILĂ

Totdeauna, ai fost ca totdeauna!

ȘTEFAN

Acù, ca niciodată... Șmil, dar ce sunt fașele acelea?

DOFTORUL ȘMIL

Astea? Pentru un copil sau pentru un om mare...

ȘTEFAN

A?... Pentru un bătrîn căzut în copilărie... A?

DOFTORUL ȘMIL

Care bătrîn? Care copil?

ȘTEFAN

Ho! Șmil . . . uită-te bine . . .

DOFTORUL ȘMIL

Eacă mă uit . . .

ȘTEFAN

Și nu'i vezi? . . .

DOFTORUL ȘMIL

Ce să văz . . .?

ȘTEFAN

N'ai dormit bine, Șmil . . .

OANA, ne mai putându-se stăpâni cade în genuchi.

Măria ta . . .

ȘTEFAN

Eacă bătrînul . . . Eacă și copilul . . . Un copil par'că ar fi al meu . . . par'că . . . (li bagă mâna prin păr). De mătase . . . învult . . . ca un fum, cald, prin care ar trece razele soarelui . . .

OANA

Și ce vor doftori, măria ta?

ȘTEFAN

Vor să te sărut... (O sărută). Nu e așa Șmil ?

DOFTORUL ȘMIL

S'o săruți ? La asta mă gândeam.

ȘTEFAN

Mario... Oană... (Oftează lung).. ești...
Vă chiem eu...

DOAMNA MARIA

Ah!

OANA

Cum oftă, milostivul...

SCENA VIII

ȘTEFAN, clucerul MOGHILĂ, doftorul CESENA,
doftorul KLINGENSPORN, doftorul ȘMIL

ȘTEFAN

Gata ?

DOFTORUL CESENA

Si, ilustrissime.

DOFTORUL ŐMIL

Gata?... Aproape gata... Dacă mi-ai da voe... să stai așa... cu fața în jos... Așa. Și dacă mi-ai da voe să trec pe supt mării ta fașa asta...

ŐTEFAN

O! ho! ho!... Dacă mi-ai da voe, ș'un laț de gât... Glumiți, Őmil?...

DOFTORUL ŐMIL

Să glumim? E vreme de glumă? Și cu mării ta?

ŐTEFAN

Desfă, Őmil, Ștefan al Moldovei n'are nevoie să fie legat! (Doftorul Klingensporn aduce un mangel. In foc, fiare cu mânerul de lemn).

DOFTORUL ŐMIL

Să fie legat? Dar când vom trece cu para focului în sus și în jos, ea să ardem bine... Cum să nu sară 'n sus mării ta?

ŐTEFAN

Vreau! (Doftorul Őmil îi desface legăturile. Ștefan își întoarce privirile spre icoană). Vedeti?... Nici

o legătură... A răbdat piroanele... A ridicat ochii 'n sus și a zis „eartă-i pre ei, Doamne, că nu știu ce fac!“ Și el a răbdat pentru alții, și eu să nu rabd pentru mine? (Să închină, apoi se așează cu fața în jos).

CLUCERUL MOGHILĂ

O!

ȘTEFAN

Aide! (Scena se petrece după perdele).

KLINGENSPORN

Acum încleștează mânele.

ȘTEFAN, în torturi.

Otce naș ije esi na nebeseh... Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele tău... Vie împărăția ta... fie voea ta... precum în cer și pre pământ... Pâinea noastră cea spre ființă, dă-ne-o nouă astăzi... Și ne eartă nouă datoriile noastre, precum și noi ertăm datornicilor noștri... Și nu ne duce pre noi întru ispită... ci ne izbăvește de cel viclean... Că a ta este împărăția și puterea... și mărirea... și mărirea... și slava în veci... și puterea...

CLUCERUL MOGHILĂ

O! părintele nostru!

ȘTEFAN

... Și ne izbăvește de cel viclean...

DOFTORUL ȘMIL

O! minunat om!

DOFTORUL CESENA

Gesù Maria!

ȘTEFAN, se aude ca din depărtare.

Petru Aron... la Răuseni... întinse cursă fratele său, tatălui meu Bogdan... Și când îl străpunse, Bogdan îi zise... Căine ce-ai făcut pe fratele tău... Și când își dete sufletul strigă... a! a! o! o!

SCENA IX

CEI DE SUS. DOAMNA MARIA, OANA, IRINA, REVECA, vin din dreapta. La intrarea din stânga apare o clipă paharnicul ULEA și stolnicul DRĂGAN.

DOAMNA MARIA

Ștefan... ce e Ștefane?...

OANA

Măria ta... Ce e măria ta?

PAHARNICUL ULEA

Ca și mort... la lucru...

DOAMNA MARIA

E cald... (Ii pipăie mânele și le sărută) N'a murit....

OANA, doftorilor.

Nu e așa că nu moare, că nu moare...

DOFTORUL ȘMIL

Nu moare... Are atâtea puteri..! Așa un suflet, Doamne...

DOAMNA MARIA

Cum îi picură nădușelile pe pernă... Ce mult a suferit... (Reveca și Irina la iconostas, zie rugăciuni).

DOFTORUL ȘMIL, lui Klingensporn.

Ai ars tot...?

DOFTORUL KLINGENSPORN

Tot ce eră de ars.

DOFTORUL ȘMIL

Scapă... (Doftorul Klingensporn și doftorul Cesena dau din cap). Ce? Nu?

DOFTORUL CESENA

Si, signore.

DOFTORUL ȘMIL

Când s'o deșteptă... o leacă de vin... (Oana se repede și aduce vin). Așa un vin tare, să pue la inimă...

DOFTORUL KLINGENSPORN

Și liniște, liniște... Dumnezeu va face și minunea asta...

OANA, turnând vin în paharul de alabastru, îi tremură mâna.

E cotnar... d'ăl care 'i place mării sale... (S'aude tumultul în depărtare).

DOAMNA MARIA

Tocmai acum? Mâine nu s'ar putea?

CLUCERUL MOGHILĂ

Cum? Să eșim din cuvântul lui?... Unde se află...

DOAMNA MARIA

Ce strigă ?

GLUCERUL MOGHILA, ascultă.

Nu s'aude.

ȘTEFAN, în toropeală.

Mai repede... arde... o! o! flăcări...

DOCTORUL ȘMIL

Unde e paharul ?

OANA

Eacătă'l!

ȘTEFAN, se mișcă.

Ce foc! o! o! (Tumutul s'aude din când în când).

DOAMNA MARIA

Foc nestins!

ȘTEFAN, se întoarce, deschide ochii, se uită la toți.

Maria... Oana... Șmil... N'am murit ?

DOAMNA MARIA

Nu... nu... (Plânge și-i sărută mânele).

ȘTEFAN

Atunci, de ce plângeți ?

DOFTORUL ȘMIL

Măria ta, nițel vin...

ȘTEFAN

Șmil... (Un zâmbet dureros. Soarbe vinul) Aaah!
Dar ce mă arde așa? Că bine ziceți... Ce e
focul ăsta pe lângă focul de pe inima mea...
Ia! (S'aude tumultul mai limpede) Ce?... N'auz
bine? Ba, auz... Ce strigă?...

CLUCERUL MOGHILĂ

Aleg pe Bogdan, măria ta.

ȘTEFAN

I...î...î... Par'că ș'un alt nume... Nu
strigă toți la fel... Cine să trăească? (Se
scoală pe jumătate) Cine să trăească?... Ștefan?
Eu? Fiul cui?... Nepotul cui?... Moghilă,
vezi ce strigă... (Moghilă se duce la fereastră și
se întoarce schimbat la față) Spune'mi vorba care
ar ucide pe oricare altul în locul meu...!
Ce?...

CLUCERUL MOGHILĂ

Nedăslușit... Mă repez să aflù... (Ese repede
prin stânga)

DOFTORUL KLINGENSPORN

Orice mișcare...

DOFTORUL ȘMIL

E moartea!

DOAMNA MARIA

Auzi, măria ta!

ȘTEFAN

N'auz... S'a potolit... Ear încep?... A...
a...a...a...! (S'aude glasul lui Ulea cerînd domn
pe Ștefăniță) Dați'mi... ah!... dați-mi...

DOFTORUL ȘMIL

Ce faci..? (Toți îl înconjoară d'aproape)

DOFTORUL CESENA

Nu!

DOAMNA MARIA

Nu!

OANA

Ah! nu!

REVECA

Nu!

IRINA

Nu!

DOFTORUL KLINGENSPORN

A! nu!

ȘTEFAN

Toți, dușmani?... Și tu Oană?... (S'aude din nou strigând pe Ștefăniță. Se ridică în picioare).

DOAMNA MARIA

Nu... nu te duce...

ȘTEFAN

Tu să schimbi ce-mi este seris?... Oană! sabia... sabia... c'am să judec!... (Oana îi dă sabia) Ștefan, nu Ștefăniță... viu, viu, numai decât! O! ho! ho! să se împlinescă legea!... (Ștefan pleacă repede și, schiopătând mai greu, ese prin stânga).

DOAMNA MARIA, târindu-se în genuchi.

Ah! nu! nu te duce! (Să ridică în picioare și fuge la fereastră). A!.. se duce ca un vifor... Ca un taur îndârjit în mijlocul mieilor!..

DOFTORUL ȘMIL

S'a sfârșit! Păcat!

DOAMNA MARIA

Ah! Doamne... oh!...

OANA

N'a picat?..

DOAMNA MARIA

Da... păcătosul...

OANA

Un munte nu i-ar fi stat în față!

DOAMNA MARIA

Spune poporului ceva... (S'aude: să trăiască Bogdan!) Se cutremură... Se întoarce...
Vine... (Toate izbuenesc în plâns).

SCENA X

ȘTEFAN se oprește pe treptele intrării, cu părul în neorîndueală, turburat, ca un halucinat. De pe sabia fără teacă, curge sângele. Toți fac câțiva pași spre el și să opresc încremeniți de durere și de spaimă.

ȘTEFAN

O! Cine vreă pe Ștefăniță, nepotul răposatului domn al Moldovei?... Cine a zis că

sunt bătrîn și bolnav?... Pe Ulea l'am măsurat cu privirea... Murise înainte da'l izbi!... Picăturile astea sunt calde... In fiعة ostaș e o fiară!.. Eată'l... Pândește călare... Calul îi tremură și joacă... Bagă pintenii pân'la rădăcină... Chiue de 'nfioară valea Racovățului... Unde e mai greu acolo cade... Un leu în mijlocul dihorilor... Sboară capetele până nu mai simte mâna din umăr... Când mă văzù își coprinse fața cu amândouă mânele, și eu cu amândouă o învîrtii și trecù prin el ca printr'un aluat ce se dospește... Dumnezeu să-l erte... Dumnezeu?... Dar cine e de vină? Io Ștefan Voevod am suit pe Bogdan pe tron... Io Ștefan Voevod i-am așezat cu mâna mea coroana strămoșilor mei... El fù de față și văzù ce vreau eu, și tot sfatul, și toată ostășimea... Sufletu'mi nu vreà și ca un scos din fire se aruncă în sabia mea... Cine e de vină?... Se cutremură Moldova și-o prăpastie se deschise... Și cu acest sfânt oțel oprii cutremurul și umplui prăpastia!... (S'aude: să trăească Domnul Bogdan!) I... î... î... Da...! S'a împlinit legea! (Seoboară treptele și aruncă sabia). Ți-ai împlinit menirea ca și mine!

Maria... Oana... Resuflarea... (Cade pe brațele lor și'l duc pe scaunul cu stemă). Deschideți geamurile... Apă... (Oana îi dă apă în paharul de alabastru).

DOAMNA MARIA, covârșită de durere.

Măria ta, să te odihnești!

ȘTEFAN

Mă voi odihni...

DOAMNA MARIA

Bogdan e domn... Uită tot...

ȘTEFAN

Voi uita tot... nu-mi voi aduce aminte de nimic... (Sufă greu. Pipăe pe Maria și pe Oana). Să dăruiți paharul acesta mănăstirei Putna... Nu vine...? Mai iute...

DOAMNA MARIA

Cin' să vie, măria ta?

ȘTEFAN

Nu, Doamna aceea, înfășurată în negru... Ea o să vie mai de grab decât am dori-o... Poftim... Te-am privit d'atâteaori în față...

Nu mi-e frică de tine... (Sughiță). A! ci vin odată, Bogdane, că nu pot...!

(S'aude la intrare: să trăiască Vodă Bogdan! Năvălesc, Bogdan, Hatmanul Arbure și toți ceilalți păcălăbi sfatul domnesc, ostași, popor, și cad în genuchi).

BOGDAN

A! Măria ta!

STEFAN

E... (Sughiță) E... mă-ri-a ta!... Frig... frig... (Se uită la Doamnă apoi se uită lung la Oana) Mai bine... (Sughiță) Mă... voi... odihni... (Se întinde în șira spinării. Face cruce). O...O...O... Moldova...! (Ii cade capul pe pieptul Oanei).

Din mulțime s'aude un gemăt lung.

— CORTINA —

